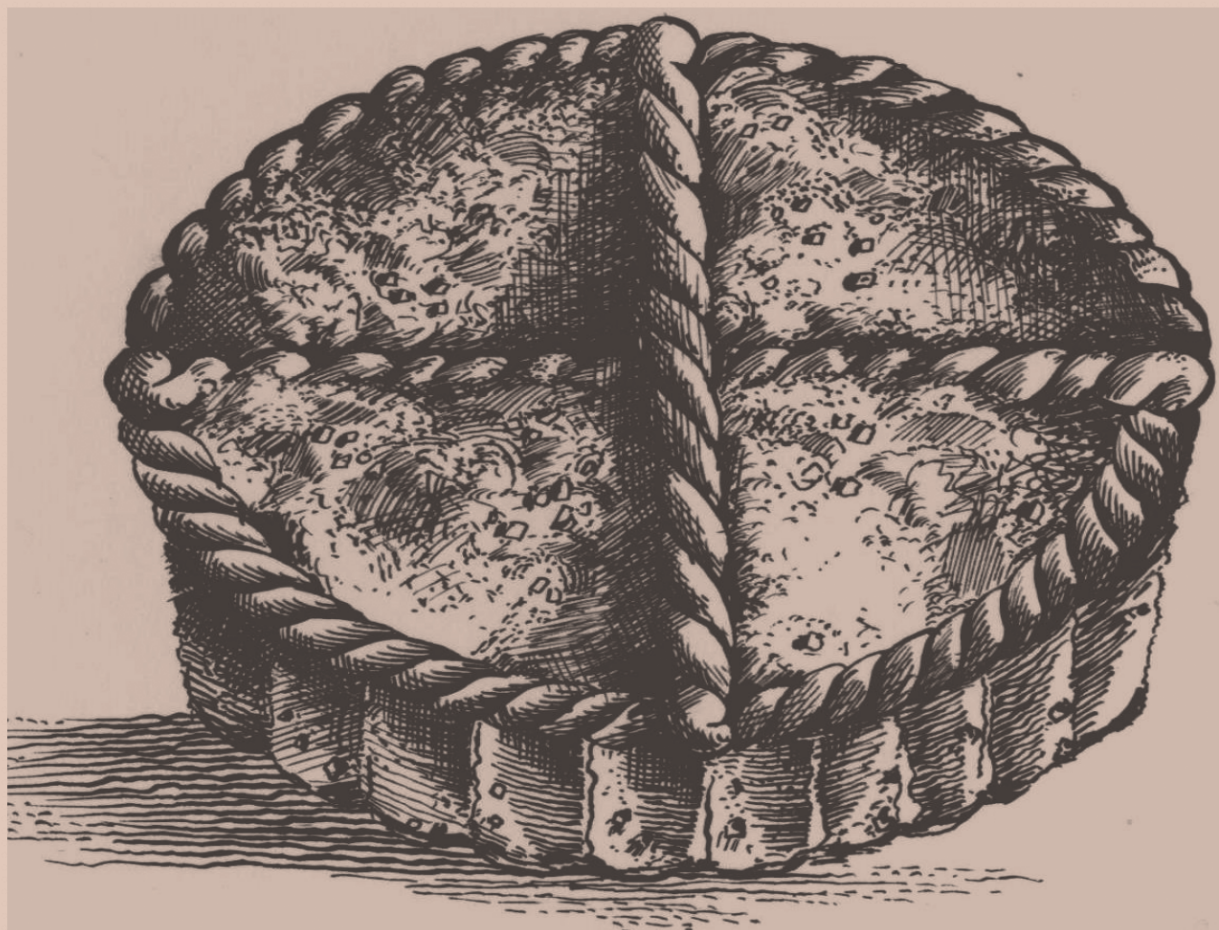
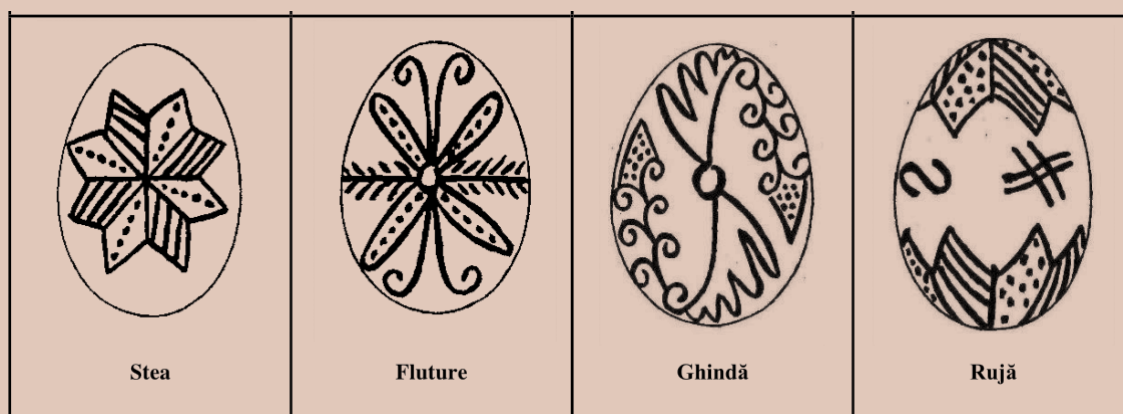

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ȘI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

Pască moldovenească. Desen Isaia Cîrmu, 2004

Sumar

NICOLAE BĂIEȘU SĂPTĂMÂNA PATIMILOR.....	1
ION DOMENCO Festivalul cîntecului pascal, la Cantemir.....	3
VICTORIA ANTOCI Ion Creangă, un mărtișor cu suflet românesc.....	3
NELEA CIOROI Festivalul orchestrelor de muzică populară	4
LUDMILA REUȚOI „Ne-a dat întâlnire romanța...”	6
MARIUS-SEBASTIAN BABUȘ ALEXANDRA CHIRICA Gheorghe Mare, deputat în Sfatul Țării: model de verticalitate și conștiință națională	8
ANATOL EREMIA Oiconimele	11
EUDOCIA SOCINSCHI-PLĂCINTĂ Condeiera cu rouă pe gene.....	12
LUDMILA NEGRI Concursul raional al tinerilor interpreți, la Fălești	13
COLECTIVUL BIBLIOTECII COPII DROCHIA O nouă provocare a Proiectului NOVATECA.....	14
ECATERINA IRIZAN Războiul – Lacrima durerii	14
LIDIA GANEA O Duminică Mare La Ruseștii Noi.....	15
ECATERINA MIAUN Concursul descoperă talente noi	17
VERONICA POIANĂ Glinjeni – moșie sacră a rădăcinilor neamului.....	18
NADEJDA CUCU Sunt țărăncuță și mă mândresc cu satul meu	18
SVETLANA CERNEGA Educație prin joc.....	19
AURELIA DOBJANSCHI „Lab TIC” – Serviciu Modern de Bibliotecă, binevenit pentru comunitate.....	20
PAVEL POPA Căsătoria, simbol universal	21
MARIA SCOARȚĂ Mărtișoare muzicale în raionul Briceni.....	cop. 3

Actul Unirii, votat de Sfatul Țării la 27 martie 1918.

COLEGIUL DE REDACȚIE

Pavel Popa, redactor-șef

Veta Ghimpu-Munteanu,
Teleradio-Moldova

dr. **Varvara Buzilă**,
Muzeul Național de Etnografie
și Istorie Naturală

Veronica Caraulan,
Direcția Cultură mun. Bălți

dr. hab. **Victor Ghilăș**, AȘM

Gheorghe Nicolaescu,
Cabinetul metodic al Ministerului
Educației, Culturii și Cercetării

dr. **Mariana Cocieru**, AȘM

SOCIETATEA CULTURALĂ

Casa de Creație a Republicii Moldova

Proiectul „Realități Culturale”

Tel./fax redacție: (022) 20-25-55
Telefoane: (022) 20-25-53, 069392909
Mob.: 069 39 24 98 (P. Popa, redactor-șef)

APARE CU SUPTUL
INSTITUTULUI CULTURAL ROMÂN

E-mail: casadecreatie@gmail.com
Adresa: mun. Chișinău, str. București, 68, oficiile 338, 324
Paginare și machetare: „Fox Trading” SRL

ISSN 1857-4424

SĂPTĂMÂNA PATIMILOR

Aceasta, numită și *Săptămâna Mare*, este a șaptea și ultima săptămână a Postului Mare. În zilele acestea se fac cele mai multe pregătiri pentru sărbătoarea Paștelui.

Tradițiile etno-folclorice ale Săptămânii Patimilor, ca ale Postului Mare în general, au caracter creștin, bisericesc, dar și păgân.

Cu deosebire în trecut, pentru Săptămâna Patimilor erau tipice (și în Transnistria, nordul Caucazului) următoarele tradiții (creștine și păgâne):

- păstrarea liniștei, tristeții generale;
- serviciile divine mai frecvente, mai frumoase ca de obicei;
- focurile rituale;
- respectarea strictă a postului;
- interdicția unor importante lucrări casnice (torsul ș. a.);
- îngrijirea locuințelor (până la Joia Mare);
- facerea curățeniei prin curți; întreruperea provizorie a lucrărilor principale în câmp;
- confecționarea hainelor noi (pentru sărbătoare);
- facerea scrâncioburilor;
- tocmirea muzicanților pentru jocul satului ș. a.

Mai ales, în Săptămâna Patimilor creștinii respectă postul. Bineînțeles, nu putem spune același lucru despre postire în perioada „ateismului combativ” din anii 1960–1980. Exemplificăm o afirmație în context a unei țărănci din Mălăiești – Grigoriopol: „Amu șini așteaptî Paștili, dacă el în Sâmbăta Paștelui mânâncî *chitoroaji* și carni? El nu-l așteaptî [Paștele]” (AF, 1988, ms. 390, f. 61; inf. Domnica V. Donea, 72 ani; culeg. E. Junghietu).

În Săptămâna Patimilor țărani sunt ocupați în mod special cu prepararea îmbrăcămintei noi pentru sărbătoarea Paștelui.

„Amu s’ gătesc fimeili, fetili la lucru ca la nuntî, ca la biserică. Da atunși c-on rând di strai îmblai șapți săptămâni. [Haina] o spalai <...>. Da

când ajiunje la Paști, apu’ sî-mbrăca c-o haină nouă. Sî-mbrăca, s’ dușe la biserică, la jioc” (AF, 1987, ms. 387-a, f. 176; Cioburciu – Slobozia; inf. Ana I. Mămăligă, 74 ani; culeg. E. Junghietu).

Obiceiul de înnoire a hainelor cu ocazia Paștelui provine din vechea credință păgână că odată cu sosirea primăverii oamenii trebuie să se purifice, să se primenească (ca și natura), inclusiv dând pe foc vechiturile în care s-ar putea adăposti spiritele. Relativ multe tradiții (păgâne și creștine) sunt legate în special de Joia Mare:

- respectarea cultului morților;
- focurile rituale;
- coacerea pâștii;
- vopsitul și încrestatul ouălor ș. a.

Există legătură strânsă între cultul morților și tradiția cu folosirea focului. Aducem un exemplu în sensul acesta. „Di Joia Mari fașim focu înaintea casii, dis-di-dimineai. Punim o *crujci* di jin ș-o bucatăci di chiti. Sî grămădesc toț morți și mânânci, șinstesc și sî-ncălzăsc la foc. Pi urmî dai di pomanî chita și jinu. Zâși: Di sufletu mami (ori a altuia – pi șini ai mort)” (AF, 1987, ms. 383, f. 257, Caragaș – Slobozia; inf. Marina V. Morfoi, 69 ani; culeg. N. Băieșu).

Unii țărani privesc focul de la Joia

Mare mai mult din punct de vedere pragmatic: „La Joia Paștilor sî fășeu focuri pin grădini. Noi n-am apucat de amu asta. În livadi fășeu câti oleaci di fum, sî nu-ngheți poamili, cî atunșea-i încî frig” (AF, 1988, ms. 395, f. 116; Tocmagiu – Grigoriopol; inf. Ana V. Cătănă, 83 ani; culeg. N. Băieșu).

În ziua de Joia Mare se prepară bucatele rituale principale pentru sărbătoarea Paștelui. Cea mai importantă între acestea este pasca. Aceasta se face din cele mai gustoase, mai calitative produse alimentare (făină de grâu, lactate, ouă, zahăr, mirodenii ș. a.).

În procesul coptului pâștii se îndeplinesc și anumite practici, inclusiv magice, se respectă unele credințe. Un exemplu din s. Corotna, r. Slobozia: „Dacă nu crești pânea, zâșe cî v’o ninoroșiri a și.

Dacă pasca crapă, [tot] șeava a și, v’o ninoroșiri șeava. Ori cînd sî pârlești tari, sî pârchești. Mama cân’ coșe, zâșe:

- Asta – țai, asta – țai.

La fiicari coșe cîti o pasci. Li pune în cu’tiori. Cân’ cata, alta sî pârche mai tari:

- Ei, ti, saracu! Ia’cat’ a ave inimă ră tot anu. Ia’ cat’ pasca i s-o pârchiti-sî” (AF, 1988, ms. 390, f. 263; inf. Maria M. Belocur, 66 ani; culeg. E. Junghietu).

Unele fete mari foloseau pentru farmece apa cu care spălau covata în care s-a aflat aluatul pentru pască. „Amu nu mai fac, amu s-o trecut. Da mai-nainti apu' spala covata di pasci ș-apu' apî de-așeea o pune și limpeză, ș-apu' și spala, și zîșe:

– Cum așteapti [lumea] Paștili, așa și mă aștepti pi mini [flăcăii]” (AF, 1988, ms. 390, f. 64; *Mălăiești – Grigoriopol; inf. Domnica V. Donea, 72 ani; culeg. E. Junghietu*).

Locul al doilea (după pască) între bucatele ritualice pe care femeile le gătesc în ziua de Joia Mare îl ocupă vopsitul și încrestatul ouălor.

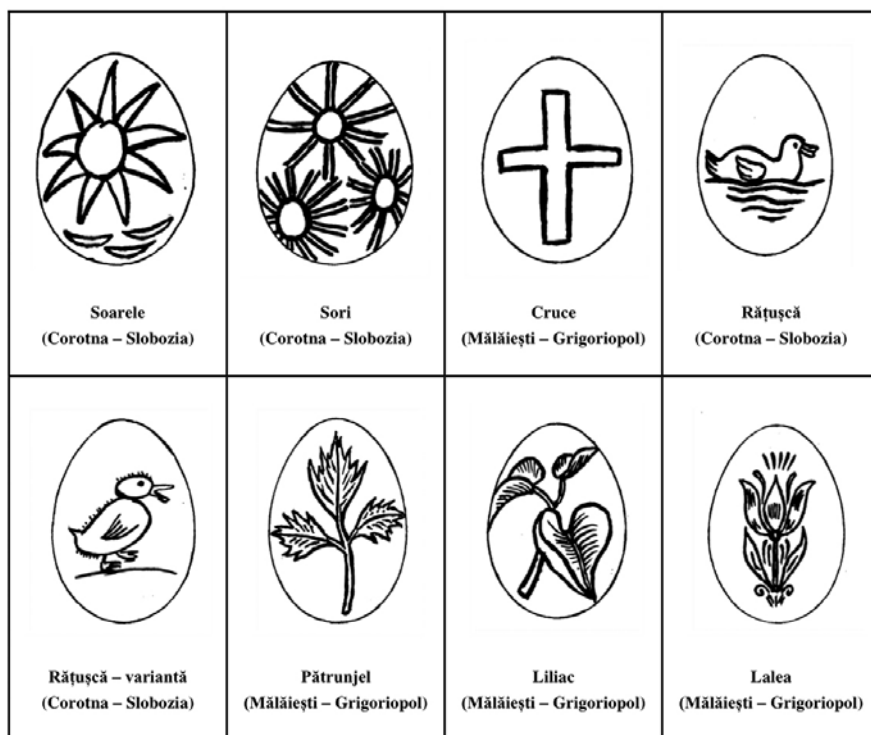
Amintim că se vopseau ouă și pînă la creștinism, cu ocazia sărbătorilor mari, mai ales, de primăvară. Semnificau renașterea, regenerarea (din ou iese pui). Simbolica oului vopsit în roșu a fost preluată de creștinism. Semnifică moartea și învierea Mântuitorului, precum puiul de pasăre apare din ou.

Este cunoscută și în Transnistria, nordul Caucazului următoarea explicație – din punctul de vedere al religiei creștine – a ouălor roșii, vopsite în preajma sărbătorii Paștelui. „Pi Isus Hristos cînd l-o răstignit, da jâdoji s-o pus la masă și mânânși, și bei, cî di-am' el n-a mai înjie.

– Cînd a cânta cucoșu pi masă (el era fript) și s-or înroși ouli [care tot se aflau pe masă], atunși Isus Hristos a înjie – [a zis unul din călăi].

Da el atunșea și-o făcut? Ouli s-o-nroșat, cucoșu o cântat și Hristos o vinit jiu. Di un'i s-o luat? Li s-o spăimîntat. Pi dînsu l-o-n-gropat, o pus atîta pămînt, cheatra șei mari, cari n-o poati rîdica nîmi. Numa Dumnezeu o ridicat-o. O pus *moscali* acolo ș-al păzău. Da el o ișât. Și de atunșea boiești lumea ouli și cucoșu îi păcat sa-l tăiem di Paști, cî el o cântat ș-o înviet Hristos” (AF, 1988, ms. 397, f. 81; *Tocmagiu – Grigoriopol; inf. Marfa N. Ursu, 55 ani; culeg. E. Junghietu*).

Însă pe alocuri se fac pentru sărbătoarea Paștelui răciturî anume din carne de cucoș. „La noi cucoș tai în sîmbăta Paștilui. Fac rășituri” (AF, 1988, ms. 388, f. 70; *Moldovanscoe – Crâmsc – Crasnodar; inf.*

Motive pe ouă încondeiate, reproduse de Isaia Cîrmu, 2004

Maria C. Nicov, 68 ani; culeg. E. Junghietu).

Am întâlnit și o glumă privind cauza vopsirii ouălor la Paști.

„Noi zășem:

– Mamî, da di și boim ouli? *Ca-caia raznița?* Noi li șerbim și li mân-căm.

Zîșe [mama]:

– Apu' și nu li cunoascî găina. Dacă eli-s boiti, nu li cunoaști găina” (AF, 1988, ms. 388, f. 11; *Moldovanscoe – Crîmsc – Crasnodar; inf. Elena A. Buză, 58 ani; culeg. E. Junghietu*).

Vopsitul ouălor în diferite culori, pe lingă cea roșie, este mai recent.

Ouăle încondeiate sînt numite de către românii transnistreni, din nordul Caucazului *pisânși* (din rus. *pisanchi* – ouă scrise, desenate).

Firește, încondeiatul ouălor se face cu mai multă migală ca vopsitul lor. La încondeiere se cer a fi respectate mai multe reguli. În afară de vopseli, este folosită și ceara, instrumentul special *chișița* (din rus. *pisati* – a scrie).

Cel mai mult utilizate sînt motivele precreștine, laice. Predomină tema uneltelor de muncă: plug, boronă, furcă de fier, greblă etc.; urmează motivele de plante: brad, floare, frunză de liliac, de pătrunjel ș. a.; este prezentă și tema animalelor,

păsărilor: iepure, rață, pui de găină etc. Nu lipsesc, firește, motivele creștine: crucea, cuv. *Hristos a înviat* ș. a. „Copchiilor li-s mai draji ouli în-crestiti” (AF, 1988, ms. 389, f. 195; *Șabanovscoe – Seversc – Crasnodar; inf. Axenia M. Todorovschi; culeg. E. Junghietu*).

„*Pisâncile* se păstrau mult timp. Se așezau între cele două rînduri de geamuri ale ferestrelor” (AF, 1988, ms. 390, f. 257; *Corotna – Slobozia; inf. Ion G. Belocur, 65 ani; culeg. E. Junghietu*).

În deceniile postbelice vopsirea, iar mai ales încondeierea ouălor erau interzise de atești. Lucrurile acestea se făceau pe ascuns. Prin anii 1970–1980 tradiția era aproape dispărută. Începînd cu 1991, se revine și la această importantă ramură a artei populare.

Articol preluat din *Folclor românesc de la est de Nistru, de Bug, din nordul Caucazului* (Texte inedite), în 2 volume. Volumul I/ Alcătuire, îngrijirea textelor, comentarii: Nicolae Băieșu, Ana Graur, Andrei Hîncu. Chișinău: Elan poligraf, 2007, p. 339–344.

FESTIVALUL CÂNTECULUI PASCAL, LA CANTEMIR

TEXT ȘI IMAGINI: ION DOMENCO

Într-o atmosferă caldă și luminoasă, pe poarta Sfintelor Sărbători de Paști, s-a desfășurat sub egida Direcției Generale Învățământ în Săptămâna Luminată, la Cantemir, etapa raională a Festivalului concurs al cântecului popular pascal „Hristos a înviat”, obiectivele căruia sunt propagarea și valorificarea melosului popular de cult, reactualizarea noilor creații de valoare din Viața Mântuitorului. Pe scena Casei raionale de cultură „Nicolae Sulac”, holul căreia a fost înfrumusețat de expoziția pască a lucrărilor copiilor instituțiilor participante, au prezentat inedite cântece pascale, scenete cu cele mai relevante subiecte din viața Domnului Nostru, Iisus Hristos (trădarea, judecata, suferințele, minunile, înmormântarea, învierea și înălțarea la cer), creații în stil bizan-

tin, psaltic - colectivele instituțiilor educaționale din raion - Centrul de Creație a Copiilor, gimnaziile Sadăc, Hănăseni, Porumbesti, Cociulia, Gotești, Căietu și „M. Eminescu” din Cantemir. Juriul evenimentului, în frunte cu vicepreședintele raionului, Ion Dimcea, a remarcat nu numai autenticitatea cântecelor, creativitatea copiilor și dascălilor lor, dar și ținuta scenică, portul național, nivelul măiestriei interpretative, ca până la urmă, să decidă în unanimitate, ca Premiul Mare să revină colectivului Gimnaziului „V. Hanganu” din Cociulia, locul I - Gimnaziului „M. Sadoveanu” din Hănăseni, II - Gimnaziului „V. Pârvan” din Gotești și III - Gimnaziului „Nicolae Sulac” din Sadăc, celelalte colective participante învrednicindu-se de Diplome de participare, seturi de carte.

Iar mai spre seară, pe aceeași scenă au sosit colectivele folclorice de maturi din s. Cociulia, s. Șamalia, comunele Hănăseni, Baimaclia și Țiganca, evoluarea cărora a fost înalt apreciată, aceasta impunându-se printr-un nivel artistic de învidiat, fiecare piesă fiind o adevărată performanță. Fiecare colectiv a interpretat dulci cântări pascale, aducând slavă lui Hristos cel înviat. În plus, atmosfera pască s-a resimțit și la prezentarea de către fiecare colectiv a expoziției de Paști - pască, cozonac și ouă încondeiate, bucate tradiționale. În final, Sergiu Toderici, șeful Serviciului Cultură și Turism, a mulțumit, în numele tuturor pentru participare, prezentare și organizare, înmânând tuturor participanților diplome și premii bănești.

VICTORIA ANTOCI, DIRECTOAREA CĂMINULUI CULTURAL

Ion Creangă, un măștișor cu suflet românesc

Începutul de martie nu înseamnă numai sărbătoarea măștișorului, dar și marcarea zilei de naștere a lui Ion Creangă, sfătosul bunic din Humulești. A devenit o frumoasă tradiție și la Corjova de-al omagia pe scriitor.

Primii care au pășit pragul par-

cului „Ștefan cel Mare” din localitate au fost copiii din grupa pregătitoare de la Grădinița „Porumbița”, însoțiți de educatoarea Natalia Zatic și Maria Cereș, directoarea instituției respective. În cadrul omagierii au luat parte Administrația Publică Locală, fiind reprezentată de se-

cretara primăriei Natalia Cîrlig și colegele Maria Ivanenco, Svetlana Platovschi, Valentina Ceclu și Lidia Ojog, directoarea Căminului Cultural Victoria Antoci, Zinaida Minciună, șefa Bibliotecii Pulice și elevii Gimnaziului Corjova însoțiți de directoarea Ecaterina Crișma-

riuc și profesoara de limba română Violeta Nistorean. Astfel, copii au realizat că în creația povestitorului sunt dezvoltate datinile, obiceiurile, limba, credința, poezia și filosofia poporului. Copiii de la grădiniță au montat sceneta „Ursul păcălit de vulpe”, creând o adevărată împărăție a basmului prin cântece, amintindu-ne cele mai captivante secvențe din povești. Elevii de la Gimnaziu au recitat poezii închinete marelui prozator, dovedind a fi că sunt foarte isteți și ingenioși. Și-au amintit proverbe, zicători, frământări de limbă din lucrările sfântosului bunic, nu au uitat nici despre viața și activitatea literară a scriitorului. Menționarea detaliilor din biografia autorului s-a realizat

prin intermediul elevei Estera Cîrlig, prezentatoarea evenimentului, care adresa întrebări iar cei mai activi spectatori ofereau răspunsuri corecte. Copiii au mai avut prilejul să ia cunoștință de cărțile scriitorului expuse într-o expoziție

de Biblioteca Publică cu genericul „Creangă – vocea copilăriei eterne”. Omagiul s-a încheiat cu depunere de flori, mărtișoare și poze la monumentul scriitorului din parcul „Ștefan cel Mare” din Corjova.

NELEA CIOROI. SP. PR. SCTTS LEOVA

Festivalul orchestrelor de muzică populară

În prezent este mai greu să păstrezi toate acestea, deoarece, spre regret, alte valori și obiceiuri își găsesc locul în viața unui popor. Cu toate acestea, în Republica Moldova folclorul continuie să se dezvolte transmitându-se din generație în generație. La aceasta a contribuit, cred eu, și evenimentul unic din 11.03.2018 - Festivalul orchestrelor de muzică populară a școlilor de muzică și arte, având drept scop:

- descoperirea și promovarea tinerilor talente în interpretarea muzicii populare;
- promovarea folclorului muzical;
- comemorarea rapsodului băștină Vasile Mișcoi.

Festivalul a fost inaugurat la inițiativa angajaților Secției Cultură, Turism, Tineret și Sport, cu susținerea Consiliului Raional Leova.

În cadrul evenimentului au ră-

sunat nestemate muzicale prezentate de orchestrele de muzică populară pentru copii din orașele Leova, Hâncești, Telenești, Nisporeni, Chișinău și localitățile: Cărpineni, Sărata-Galbenă din raionul Hâncești și Slobozia Mare - Cahul.

Invitații de onoare a festivalului: Sergiu Ciuhrii, Artist al Poporului, Maestru în Artă Vasile Panainte, șef Catedră „Instrumente populare” de la Centrul de Exelență în Educație

Artistică „Șt. Neaga”, conducătorul și dirijorul Orchestrei de muzică populară; Gheoghe Nicolaescu, șef Serviciu metodic CEEA „Șt. Neaga”, or. Chișinău.

Toate colectivele au demonstrat un înalt nivel de interpretare, anticipat de o pregătire serioasă a elevilor pentru a participa în cadrul

acestei festivități culturale de amploare, care, până la urmă, rămân a fi principalii păstrători ai valorilor culturale și promotori ai spiritualității noastre.

Rodul creației înaintașilor noștri din cea mai vechi timpuri, arta și cultura populară alcătuiesc totalitatea valorilor materiale și spirituale

ale poporului. Pe parcursul anilor, generații de instrumentiști și soliști vocali au încântat publicul spectator cu piese muzicale și cântece populare inedite scoase din anonim de către rapsodul Vasile Mișcoi și dăruite publicului cu mult drag.

Ar fi împlinit 75 ani

Vasile Mișcoi, s-a născut la data de 25 februarie 1943 în orașul Comrat. Tatăl, Ion a fost viorist, iar mama Alexandra era casnică. În urma foametei din anii 1947-1948 din cei 5 copii a familiei Mișcoi au supraviețuit doar 2 - Vasile și sora Ecaterina. La vârsta de 7 ani, împreună cu familia se stabilește cu traiul în or. Leova. Tatăl băiatului, observându-i aptitudinile muzicale și-a dorit foarte mult, ca el să învețe trompeta sau saxofonul, însă micul Vasile a îndrăgit acordeonul. Stătea mereu la ușa camerei surorii sale, care își făcea studiile la Școala de muzică, *clasa de acordeon* și memora orice exercițiu executat de ea. Astfel, a studiat acordeonul de sinestător, iar după absolvirea școlii generale, se angajează în funcție de corepetitor la Casa de Cultură din or. Leova. Paralel învață prin corespondență la Colegiu de muzică din Soroca.

Între 1962-1965 este înrolat în Flota Maritimă din Vladivostok, Rusia. Reîntorcându-se la baștină, în anul 1965 fondează și dirijează în continuare Orchestra de muzică populară a Casei de Cultură care

se numea inițial „Lăutarii”. Mai târziu și-a schimbat denumirea în „Pruteanca”, în fruntea căreia se află până în anul 1987. Sub bagheta sa, orchestra participă la mai multe ediții ale Festivalului republican „Cântați cu noi”, plasându-se pe locuri de frunte, deasemenea și la activități locale, raionale și internaționale: în România, Bulgaria, Ucraina, Estonia. „Pruteanca” este prima orchestră de muzică populară din sudul republicii, care a primit titlul onorific de colectiv artistic „popular”. Vasile Mișcoi a fost omul, care a știut să

găsească cele mai potrivite armonii ale melodiilor, aducându-le la inimile oamenilor.

În 1967 se căsătorește cu Zinaida Grinko, fiica unui medic, aducând pe lume 2 copii: Sergiu, care a urmat calea tatălui. A absolvit Școala de muzică din localitate, apoi și-a continuat studiile la Colegiul de muzică „Ștefan Neaga” din Chișinău, la Conservatorul de Stat „Gavriil Muzicescu”, secțiunea „vioară”. Liliana, la fel, a studiat la Școala de muzică Leova, clasa de „pian”, apoi și-a urmat studiile la Universitatea de Stat „Aleco Russo” din or. Bălți. În prezent dna Liliana Mișcoi activează în funcția de director al Centrului de Creație a copiilor din or. Leova. Aici menționăm, că dl Vasile Mișcoi din anul 1987 până în a. 2010 a activat în cadrul Centrului de Creație, a înființat și a condus Orchestra de muzică populară pentru copii „Prutișorul”. Munca rodnică zi de zi i-a adus faima și onoarea membrilor colectivului. În scurt timp, orchestra a devenit cunoscută atât în republică, cât și peste hotarele ei. În orchestra „Prutișorul” a educat mai

multe generații de artiști amatori și nu numai. Mulți discipoli ai Școlii de muzică, cu multă dragoste de melosul popular au cântat în componența orchestrei de copii „Prutișorul”. Pentru munca asiduă, în anul 1984 dl Vasile Mișcoi este decorat cu medalia de argint în cadrul Expoziției Unionale, iar în anul 1996 i s-a conferit titlul onorific „Om Emerit”. Este laureat al Festivalului de Creație a colectivelor artistice din anii 1983-1985; laureat al celui de-al II-lea Festival al Tineretului din Moldova. Lăutarul de la Prut Vasile Meșcoi a rămas în amintirea leovenilor ca un talentat și exelent dirijor, fondatorul Orchestrei „Pruteanca” de la Casa de Cultură Leova. Povestea lui poate fi o lecție de viață despre talent, curaj, reușită și modestie. Un om, care a adus mulți însetați la apa vie din izvorul, pe care cu toții îl numim - Folclorul. Or, o datorie a noastră este să veghem cât se poate asupra autenticității folclorului muzical ca o moștenire a trecutului și să-l dăm generației viitoare într-o formă care să corespundă realității.

LUDMILA REUȚOI, SP. PR., SECȚIA CULTURĂ, TURISM, TINERET ȘI SPORT STRĂȘENI

„Ne-a dat întâlnire romanța...”

*Romanță, romanță,
Iubită romanță,
De unde-ai strâns atâta jar,
De unde-ai adunat nectar
Și le-ai cuprins în cântec drag
Născut pe românesc meleag?*

Recent, la Casa raională cultură Strășeni, „**Ne-a dat Întâlnire romanța...**”

Am venit, cu sufletul cald și prietenos, într-o frumoasă zi de primăvară, pentru a cânta și admira

dulcele vers al romanței. După o pauză de câțiva ani, ne-am reîntâlnit la Sărbătoarea Romanței, sub forma unui Festival-concurs, prima ediție, organizat de Secția cultură, turism, tineret și sport, în parteneriat cu autoritățile publice locale, sub egida Consiliului raional Strășeni.

Festivalul a avut drept scop conservarea și promovarea romanței ca gen muzical, afirmarea și lansarea interpreților de romanță, punerea în valoare a celor mai reprezentative talente din domeniul artei vocale,

stimularea și susținerea interpreților de romanță.

La eveniment au participat 11 interpreți individuali și 5 formații de muzică, care și-au demonstrat în spectru amplu calitățile vocal-interpretative, valoarea artistică a repertoriului, prestația scenică. Acompaniamentul a fost asigurat la pian de către Gheorghe Nicolăescu, șef al serviciului metodic din cadrul Centrului de excelență în educația artistică „Ștefan Neaga”.

Am avut o interpretă care a cân-

tat pentru prima oară romanță și s-a clasat pe locul I – Dimitriana Chircu, s. Greblești. Din raionul Fălești au avut prestație notorie 2 interpreți – Georgeta Gheptea, premiul I, *interpretare academică* și Victor Ghervas, premiul II, la aceeași secțiune. Premiul I la secțiunea *interpretare populară* a fost împărțit cu Tamara Sclifos, s. Cojușna. La această categorie,

premiul II a fost decernat doamnelor Nina Moraru, s. Vorniceni, 69 ani (prestație deosebită!), Ana Lungu, s. Zubrești, Diana Vieru, or. Strășeni. Premiul III l-a obținut Larisa Baranovschi, or. Strășeni, mențiune Alexandra Țirdea, s. Tătărești.

La compartimentul *interpretare colectivă* s-au remarcat ansamblurile vocale: „Divertis”, CRC Strășeni, premiul

I, „Dumbrava Verde”, CRC Strășeni, premiul II, „Recenii”, s. Recea, premiul III, „La fântâna dorului”, s. Zubrești și duetul, soții Pleșca, mențiune. O frumoasă interpretare academică au avut-o Marina Luca, or. Bucovăț, premiul II și Anastasia Dombrowschi, s. Codreanca, premiul III.

Recitalul a fost susținut de interpretele cu renume, surorile Ileana Țurcanu și Eugenia Tudose din s. Cojușna, totodată fiind și membre ale juriului. Ludmila Reuțoi, Lucia Druță și oaspetele din România, jud. Maramureș - Mircea Patovan, profesor și interpret de muzică, au încântat publicul cu cântece de inimă albastră.

Felicitări interpreților pentru rezultatele obținute. S-a cântat cu suflet pentru suflet. Participanții s-au bucurat de diplome, premii bănești și flori oferite de organizatori.

Să iubim **ROMANȚA**, să respectăm făuritorii ei, interpreții consacrați. Festivalul-concurs de romanțe la Strășeni, să dăinuie mereu!

Gheorghe Mare, deputat în Sfatul Țării: model de verticalitate și conștiință națională

MARIUS-SEBASTIAN BABUȘ¹, ALEXANDRA CHIRICA²

„Patriotismul este nu numai dragostea pentru pământ; este dragoste pentru trecut, pentru generațiile care ne-au precedat”.
(Fustel de Coulanges)

Marea Unire din 1918 a fost pregătită și înfăptuită de o întreagă pleiadă de luptători pe tărâm național, care și-a asumat riscurile și responsabilitățile pentru împlinirea acestui deziderat fundamental în destinul României și al provinciilor istorice românești.

Istoria Basarabiei a cunoscut numeroase personalități care au anticipat marele eveniment și au demonstrat, în cele mai grele momente, calități extraordinare în promovarea și realizarea înaltului ideal național. Un veritabil exemplu de conștiință politică și națională românească este Gheorghe Mare, străbunicul meu pe linie paternă. Am fost mândru să aflu aceste detalii ce țin de obârșia mea, care m-au ajutat, astfel, să conștientizez maniera în care istoria familiei mele se împletește cu istoria neamului românesc.

În contextul Centenarului Marii Uniri, am hotărât să realizez un mic studiu în care să elucidez mai multe detalii legate de viața și activitatea lui Gheorghe Mare, deputat în Sfatul Țării care a votat Unirea Basarabiei cu România la 27 martie 1918. Pentru atingerea acestui deziderat, mi-am propus să prezint rolul pe care l-a avut Gheorghe Mare în mișcarea națională din Basarabia și contribuția lui la Actul Unirii din 27 martie 1918, prin investigarea materialelor din arhiva familiei și a altor surse bibliografice. Realizarea cercetării de față a presupus mai multe etape:

1. studierea documentelor din arhiva familiei;

2. deplasarea în satul Slobozia Mare, raionul Cahul, locul de baștină al lui

Gheorghe Mare, în vederea cercetării unor materiale și expozate prezentate în incinta Muzeului de Istorie și Etnografie din localitate;

3. studierea bibliografiei referitoare la subiect;

4. formularea și prezentarea unor concluzii și recomandări referitoare la subiectul tratat în lucrare.

Țin să mulțumesc pe această cale profesoarei mele de istorie, Alexandra Chirica, care mi-a fost o călăuză competentă și devotată în acest demers de a-mi desoperi istoria familiei mele, istorie aflată într-o interdependență directă cu istoria națională.

Mulțumesc mult și bunicului meu, Valentin Babuș, care mi-a pus la dispoziție întreaga arhivă a familiei, păstrată cu atâta grijă pe parcursul anilor, conștând din fotografii, scrisori, acte de stare civilă etc.

Și, nu în ultimul rând, mulțumesc părinților mei care mi-au povestit istoria familiei mele și m-au încurajat să pornesc o astfel de investigație, fiindu-mi mereu aproape pe durata întregii cercetări.

Gheorghe Mare [Anexa 1], de origine român basarabean, s-a născut la 1 septembrie 1881 în comuna Slobozia Mare, județul Ismail (actualmente satul Slobozia Mare, raionul Cahul). În autobiografia sa, Gheorghe Mare menționa că „străbunii mei din partea tatălui au venit în Basarabia din Dobrogea, cu vreo sută de ani în urmă, iar tata mamei mele – prenumele Presco – a venit în Basarabia din Câmpulung românesc. Tatăl meu este țăran plugar cu o mică gospodărie, care a agonisit-o prin munca înverșunată de toate zilele și prin o viață trează și chibzuită³⁷”.

Gheorghe Mare termină școala primară din comuna natală ca prim-elev, iar apoi, la îndemnul tatălui, își continuă studiile la o școală profesională din Reni, pe care o absolvă, de asemenea, ca prim-elev, la vârsta de 15 ani. Își dorea foarte mult să facă și liceul, dar întrucât nu avea vârsta necesară și nefiind pregătit pentru admitere, hotărâște să se înscrie la o școală comercială din Ismail, pe care a terminat-o la 18 ani, arătând nu numai sârguință, dar și reale capacități intelectuale. Dorința de a învăța era atât de mare, încât va merge împotriva voinței tatălui său de a reveni acasă pentru a-l ajuta în gospodărie. L-a convins, în cele din urmă, să-l lase să-și continue studiile, dar a trebuit să se descurce de unul singur, cu bani foarte puțini (30-40 de ruble pe care i-a cheltuit în primele luni), îndurând multe lipsuri și mizerie în această perioadă. Ambițios din fire, pe parcursul unui an a susținut un examen extern de cinci clase la școala reală, diploma astfel obținută făcându-i posibilă admiterea la Școala Superioară de Viticultură, pe care a absolvit-o cu mențiune în anul 1904 [Anexa2].

Timp de un an își face practica în Ucraina (guberniile Herson și Taurida), la cneazul Piotr Trubețkoi, care deținea peste 250 de desetine de vie. Colindând cu acesta Europa, Gheorghe Mare se documentează în privința a tot ceea ce ținea de cultura viței de vie. Ulterior, i s-au propus mai multe locuri de muncă în Crimeea, Caucaz, Asia Mijlocie, Moscova, Ekaterinoslav etc., toate ofertele fiind astfel în zona Rusiei și nicidecum în Basarabia: „Un an și jumătate am stat fără slujbă [...], iar eu eram hotărât să nu primesc nici un post

afară din Basarabia orișicât de bun ar fi. Nu am vrut să trec Nistrul, ci tot mă uitam spre Prut⁴”.

În 1906, a fost numit profesor la Școala de Agricultură din comuna Purcari, județul Cetatea Albă, iar din 1919 este numit în calitate de director, funcție pe care o va deține până în anul 1925.

Gheorghe Mare pe Frontul Român

Primul Război Mondial (1914–1918) a deschis dosarul celor mai tensionate evenimente din secolul al XX-lea. Odată cu intrarea României în război și crearea Frontului Român, Basarabia s-a văzut implicată efectiv în Primul Război Mondial, constituind spatele acestui front. Pe lângă faptul că reprezenta un loc de dislocare a forțelor militare de rezervă rusești, cu toate obligațiile materiale și financiare aferente acestei situații, provincia a fost obligată să mobilizeze în armata țaristă aproape 300.000 de bărbați. Este contextul istoric turbulent în care, la 1 octombrie 1915, Gheorghe Mare este chemat să-și facă serviciul militar în armata țaristă, la Odesa. La 1 mai 1916 este trimis la școala de ofițeri, pe care a absolvit-o cu mențiune.

În noiembrie 1916 este trimis pe Frontul Român, la Bacău, pomenindu-se, astfel, aruncat, prin voia destinului, în fierberea Primului Război Mondial.

Aflându-se la Roman, Gheorghe Mare, ajutat de alți confrăți moldoveni, a organizat Comitetul Moldovenesc, care l-a delegat la Congresul de la Iași. Comitetul de aici l-a delegat, la rândul său, la Congresul din Chișinău, din 21 octombrie 1917⁵ [Anexa 3].

Un rol aparte în prefigurarea și succesul Congresului Militarilor Moldoveni de la Chișinău (20-27 octombrie 1917) l-a jucat adunarea delegaților de soldați și ofițeri moldoveni de pe Frontul Român. În perioada 10-12 octombrie 1917, la Iași s-au ținut lucrările *Congresul delegaților de soldați și ofițeri moldoveni de pe Frontul Român*, la care au participat 75 de deputați, reprezentanți ai

diverselor formațiuni și organizații ale frontului. Congresul de la Iași avea drept scop pregătirea Congresului tuturor militarilor moldoveni, care urma să se desfășoare pe 18 octombrie la Chișinău, stabilea formarea Comitetului Central Executiv Moldovenesc al Frontului Român și pune în discuție numeroase subiecte legate de viitorul Basarabiei, care, ulterior, vor fi dezbătute și aprobate la Congresul de la Chișinău. Printre acestea se numărau: chestiunea agrară (pământul urma să fie proprietatea poporului), chestiunile culturale (școli și cursuri în limba națională), lupta cu anarhia, naționalizarea formațiunilor militare, realizarea autonomiei Basarabiei⁶.

Prin deciziile sale istorice, Congresul Militarilor Moldoveni a pregătit terenul pentru faptele ce aveau să marcheze viitorul Basarabiei, punând prima piatră de temelie la constituirea Sfatului Țării.

Activitatea lui Gheorghe Mare în Sfatului Țării

Acum o sută de ani a avut loc un eveniment de o importanță deosebită în istoria ținutului dintre Prut și Nistru. La 21 noiembrie 1917, la Chișinău, a fost constituit, în mod democratic, cu o largă reprezentare populară, într-o ședință legală și solemnă, primul organ legislativ al populației basarabene, Sfatul Țării⁷. Acesta a activat până la 27 noiembrie 1918 și a asigurat climatul de dezvoltare democratică a proceselor revoluționare din acest ținut, declanșate după revoluția rusă din februarie 1917, zădărniciind, astfel, inițiativa de bolșevizare a Basarabiei sau, conform altui plan, de anexare a Basarabiei la teritoriul Ucrainei. Evenimentul s-a dovedit a fi unul dintre cele mai frumoase file de istorie scrisă de oamenii politici din spațiul basarabean.

Prin decizia *Congresului delegaților de soldați și ofițeri moldoveni de pe Frontul Român de la Iași*, din 10-12 octombrie 1917, Gheorghe Mare este delegat la Congresul Militarilor Moldoveni de la Chișinău (20-27 octombrie 1917). La acest

forum el este ales deputat în Sfatul Țării, aderând la fracțiunea Blocului Moldovenesc iar mandatul său fiind validat de la 21 noiembrie 1917 până la 27 noiembrie 1918.

În ședința de inaugurare a Sfatului Țării, la 21 noiembrie 1917, Gheorghe Mare a ținut un discurs care a fost reținut în procesul-verbal al ședinței⁸:

„– Frați deputați!

Istoria poporului nostru ne arată că sute de ani poporul nostru a fost persecutat și subjugat de către alte popoare. Noi am suferit năvălirile Hunilor, Tătarilor, Turcilor și a altor neamuri, cari ne prădau și oprimeau. Dar Dumnezeu ne-a ajutat ca după suferințe îndelungate să ajungem ziua de astăzi, cea mai însemnată zi în istoria poporului nostru.

Astăzi, domnilor deputați, puneți temelia fericirii poporului și dumneavoastră trebuie să dovediți că dumneavoastră sunteți hotărâți să vă ocârmuiți singuri și să vă aranjați viața după dorința d-voastră. Dar d-voastră trebuie să țineți minte că trebuie să vă luptați mult pentru menținerea libertăților cucerite. Ziua de astăzi este atât de mare, încât și soarele vă privește.

Fiți și d-voastră ca soarele, spre care și poporul se uită cu credință și speranță. Să fiți conduși de către mamă și națiune. Noi să jurăm că mai bine să nu existăm decât să ne ocârmuim alții, să ne bea sângele și să ne ție în robie”⁹.

Autorul menționează că a fost aplaudat îndelung de deputați. Cercetând biografia lui Gheorghe Mare, putem constata că afirmațiile expuse în discursul de mai sus n-au fost simple declarații de moment, ci au devenit un *modus vivendi* pentru el și întreaga sa viață s-a condus după aceste principii.

În mâinile Sfatului Țării a fost transferată suveranitatea teritoriului de la est de Prut, acest organism preluând conducerea Basarabiei. Devenind organul reprezentativ al Basarabiei, Sfatul Țării s-a întrunit în 82 de ședințe plenare și două ședințe particulare pe parcursul întregii sale activități.

La 2 decembrie 1917 este proclamată Republica Democratică Moldovenească Autonomă, ca stat aflat în componența Federației Ruse.

Note

1. Elev la Liceul de Creativitate și Inventică „Prometeu-Prim”, Chișinău, Republica Moldova.

Această lucrare este un modest gest de recunoștință adus străbunicului meu, Gheorghe Mare, pentru curajul, implicarea și efortul depus spre realizarea idealului național al unirii tuturor românilor într-o singură Patrie.

2. Profesor coordonator. Doamna Alexandra Chirica este profesor de istorie la Liceul de Creativitate și Inventică „Prometeu-Prim”.

3. Autobiografia, de patru pagini, a fost scrisă de Gheorghe Mare în limba română,

în perioada 1918-1919, și prezentată Comisiei de lichidare a Sfatului Țării din Basarabia (intrarea nr. 000020). În 1991, Alexei Mare, fiul mai mare al lui Gheorghe Mare, a donat Muzeului din comuna Slobozia Mare o copie a acestei autobiografii, variantă la care am apelat și noi în vederea redactării lucrării de față.

4. Gheorghe Mare, *Autobiografie*, p. 2.

5. Gheorghe Mare, *Autobiografie*, p. 3.

6. Ștefan Ciobanu, *Unirea Basarabiei. Studiu și documente cu privire la mișcarea națională din Basarabia în anii 1917-1918*, București, 1929, ediție prefăcută de prof. C.C. Giurescu, p. 85-86.

7. În lucrarea lui Ștefan Ciobanu, *Unirea Basarabiei...*, este descrisă pe larg (p. 93-126) ședința solemnă a Sfatului Țării din 21 noiembrie 1917. Aceasta a început la ora 12 ziua și s-a terminat la ora 8.15 seara, cu un discurs de încheiere al lui Ion Inculeț, președintele Sfatului Țării.

8. Discursul a fost publicat de căpitanul Gheorghe Andronachi în *Albumul Basarabiei în jurul marelui eveniment al Unirii*, Chișinău, 1933, p. 130. Același discurs îl găsim și în lucrarea lui Ștefan Ciobanu, *Unirea Basarabiei: Studiu și documente cu privire la mișcarea națională din Basarabia în anii 1917-1918*, București 1929, p. 104.

9. La această ședință, Gheorghe Mare a fost reprezentantul soldaților moldoveni de pe Frontul Român. Gheorghe Cojocaru consemnează în lucrarea sa, *Sfatul Țării: Itinerar*, Chișinău, 1998, p. 41, că la 21 noiembrie 1917 au fost prezenți și alți reprezentanți ai diverselor comitete militare: Gherman Pântea, din partea Comitetului Central Moldovenesc; locotenentul Cazacu, delegat al Regimentului unu moldovenesc; locotenentul Prahnițki, reprezentantul marinarii moldoveni din Sevastopol și Gafencu, membru al Comitetului soldaților și marinarii din Odesa.

Anexe

Anexa 1: Gheorghe Mare
(1 septembrie 1881- 30 martie 1962)

Anexa 2: Gheorghe Mare, student la Școala de Viticultură Superioară din Chișinău, anul 1903

Anexa 3: Manifestul Congresului Militarilor Moldoveni de la Iași
(10 octombrie 1917)

Anexa 4: Adresarea lui Gheorghe Mare către locuitorii comunei Slobozia Mare

Anexa 5: Primul congres al românilor transnistreni, ținut la Tiraspol la 17 decembrie 1917

Destinul cuvintelor ~ 21

Oiconimele

În sistemul toponimic actual *oiconimele* denumesc diverse tipuri de aşezări umane: oraşe, târguri, sate, cătune, cartiere. Termenul *oiconim* este de origine greacă, *oikos* având sensul „localitate”, iar *onoma/onyma* „nume”. Categoria oiconimelor include şi toponimele ce denumesc locuri şi localităţi fortificate (castre, cetăţi, cetăţui, pâlânci, parcanе etc.), precum şi diferite locuinţe, menaje şi construcţii gospodăreşti.

Oraşele şi satele noastre au fost la începuturi doar locuri de staţionare a oamenilor, doar simple aşezări umane, situate în munţi, în câmp deschis, pe malul râurilor şi lacurilor. Aşezările antice erau denumite după tipul, structura şi menirea lor practică. Staţiunile simple erau denumite de romani *fossatum*, termenul reprezentând un derivat al lui *fossa* „şanţ”, sensul general al cuvântului fiind „loc împrejmuit de un şanţ”, iar ulterior, prin extensivitate semantică, „aşezare fortificată cu un şanţ şi val de apărare”. Din lat. *fossatum* îşi trage originea cuvântul din limba română *sat*.

Slavii denuceau aşezările respective *drevnea*, din care a rezultat apoi *derevnea*, cuvântul primar fiind explicat prin „aşezare pe un loc defrişat, curăţat de copaci” şi prin „aşezare fortificată de jur-împrejur cu trunchiuri de copaci” (slav. *drevo/derevo* „copac”). Termenul slav *selo* e pus în legătură cu verbul *selitisea* „a prinde loc de aşezare”, „a se aşeza”, de unde semnificaia de mai târziu a cuvântului „aşezare de oameni; sat”.

Aşezările mari şi importante, puternic fortificate, erau denumite de romani *cevitas (civitatis)* „localitate urbană; oraş”, din care îşi trage originea actualul termen românesc *cetate*. Acelaşi tip de aşezare erau denumite de slavi *grad* (în vechea

slavă) şi *gorod* (în limbile slave răsăritene), cuvinte înrudite cu verbul *goroditi (ogorditi)* „a îngrădi”, *grad (gorod)* însemnând deci „loc îngrădit, fortificat”, „aşezare fortificată”.

În limbile turcice cetăţile sunt denumite *kale* şi *kerman (kermen, kirman)*. Să se compare denumirile de oraşe-cetăţi: *Akkerman* (rom. Cetatea Albă), *Karakerman* (oraş în Turcia), *Kermen* (oraş în Bulgaria), *Kerman* (oraş în Iran).

Observăm deci că primele aşezări umane erau simple staţiuni de oameni apărate prin şanţuri şi valuri de pământ sau îngrădite cu palisade de pari îngropaţi în pământ sau cu pereţi înalţi şi groşi construiţi din trunchiuri de copaci.

Drept moştenire romanică, prin cuvântul *cetate*, ne-au rămas oiconimele fortonimice actuale, denumirile de oraşe-cetăţi: *Hotin, Soroca, Tigheana, Cetatea Albă, Chilia*. Fortificaţiile străvechi autohtone, denumite de daci *dava* „oraş; cetate”, le găsim doar atestate în scrierile autorilor antici: *Argidava, Buridava, Capidava, Pelendava, Petrodava, Pirobaridava, Sacidava*.

Un derivat al entopicului latino-roman *cetate* este termenul *cetăţuie*. În cuprinsul ținuturilor noastre, *Cetăţuiele* denumesc locuri şi aşezări fortificate care au existat în epocile preistorice sau care au apărut în diferite perioade ale Evului Mediu. Urmele străvechilor cetăţui au fost descoperite pe locul sau în preajma multor sate de astăzi: Alcedar, Echimăuţi, Mateuţi, Olişcani, Saharna, Rudi, Temeleuţi, Micleuşeni, Stolniceni ş.a.

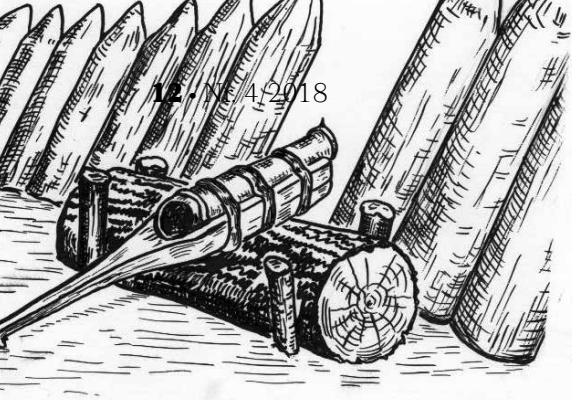
Loc întărit, aşezare fortificată, cetate a însemnat la origine şi oiconimul *Orhei*, acesta denumind mai întâi un oraş medieval de pe Răut – *Orheiul Vechi*, iar apoi, prin transplant onimic, şi actualul oraş *Or-*

hei. Termenul entopic *orhei*, etimonicul toponimului *Orhei*, reprezintă un vechi cuvânt românesc, preluat cândva de românii ardeleni din graiul populaţiei ungare, în limba de origine *var hely* având sensul de „loc fortificat; cetate”. Aceeaşi origine o au şi denumirile localităţilor din România: *Orhei, Oşorhei, Oşorhel, Orăştia, Varaştia*. În Basarabia, cuvântul *orhei* a fost adus de o populaţie românească ardeleană migratorie, denumind prin el o cetate preexistentă.

În cursul veacurilor, unele aşezări fortificate de odinioară s-au dezvoltat şi s-au transformat în localităţi rurale şi urbane importante. Denumirea satului Gradişte din raionul Cimişlia reprezintă un vechi termen românesc *gradişte (grădişte)*, de provenienţă veche slavă, care până astăzi şi-a păstrat semnificaţia sa de origine – „loc întărit; fortificaţie”. Şi nu e întâmplător faptul că această localitate se află situată în preajma străvechiului val de pământ – Valul lui Traian de Sus.

Înrudite cu *grad* şi *gradişte* sunt entopicele *horodcă* şi *horodişte*, de la care provin oiconimele *Horodca* (Ialoveni, Hânceşti) şi *Horodişte* (Călăraşi, Donduşeni, Râşcani, Rezina). Entopicele *horodcă* şi *hodişte* sunt respectiv derivate cu suf. *-ka* şi *-işce* ale termenului slav răsăritean *gorod*, în ucraineană pronunţat *ho-*

rod. Localități cu numele *Horodiște* există în multe județe din Moldova de peste Prut și cu denumirea *Gorodișce* în multe regiuni din Ucraina și Federația Rusă.

De cuvântul slav *selo* "sat" ne amintesc numele mai multor localități din spațiul basarabean: *Seliște* (Leova, Nisporeni, Orhei), *Seliște Nouă* (Călărași), *Selișteni* (Nisporeni), *Novoselscoe* (jud. Ismail). Termenul *seliște* a fost preluat în graiurile limbii române din ucraineană și circulă astăzi cu formele *săliște*, *seliște*, *siliște*. În limba de origine cuvântul e considerat un derivat cu suf. *-ișce* de la cuvântul *selo*, având sensurile "locul de așezare a satului; vatra satului" și "locul unde a existat un sat". În limba română entopicul a dezvoltat o serie de alte sensuri: "loc

viran (fără case) din perimetrul satului", "loc necultivat din preajma satului; toloacă, imaș", "pământ desțelenit de fertilitate sporită". În Basarabia sunt 6 localități cu numele respectiv, iar în România aproximativ 35: *Săliștea*, *Săliștea Nouă*, *Săliștea Veche*, *Seliștea de Beiuș*, *Siliștea Dealului*, *Siliștea Înaltă*, *Siliștea-Gumești*, *Siliștea-Stejerei*, *Siliștea Târgului*, *Siliștea-Verbia*, *Almaș-Săliște*, *Silișteni*, *Siliștioara*, *Valea Siliștii ș.a.*

Locuri sau așezări fortificate înseamnă la origine și denumirile de sate *Otac*, *Otaci*, *Palanca*, *Tabăra*. Aceeași semnificație originară o are și microtoponimul *Zamca*, ce consemnează un loc din preajma comunei Pererita din raionul Briceni. Locuri denumite *Zamca* au fost înregistrate și în microtoponimia satelor Costești (Râșcani), Lipnic (Ocnița), Podoima (Camenca), Voloave (Soroca). Termenul etimon *zamcă* a pătruns în graiurile limbii române din polonă, unde *zamek* (pl. *zamki*) înseamnă "loc înțărît, fortificație", "cetate", "castel".

Numele satului *Izbiște* (Criuleni) denotă și el o realitate oiconimică,

însemnând "loc unde a existat o locuință, o casă" (slav. *izba* "casă țărănească", "cocioabă", *izbișce* "locul unei case vechi, ruinate, dispărute"). Localități denumite astfel se întâlnesc în multe regiuni din Federația Rusă (Belgorod, Lipetk, Kirov, Voronej).

Și alte cuvinte din limba noastră au servit la crearea oiconimelor ce semnifică la origine locuri fortificate: *Castelul*, *Movila Lată*, *Movila Străjii*, *Șanțurile*, *Troianul*, *Valul*. Multe toponime au ca termeni motivționali entopicele *târg*, *sat*, *cătun*, *stație*, *mahală*, *cartier*. Acestea denumesc atât locuri, cât și localități: *Dealul Târgului* (Chișinău), *Târgoliște* (Strășeni), *Satul Nou* (Cimișlia), *Sătuc* (Cahul), *Cătunari* (Soroca), *Stanțieri* (Fălești), *Mahalaua Răilenilor* (Dondușeni), *Cartierul Cazarmei* (Cahul).

Cercetătorilor istorici și lingviști le revine sarcina să stabilească ce fel de locuri și așezări umane fortificate au fost cetățuiele, pălăncile, parcasele, zămcile etc., când și de cine au fost construite și denumite în cursul veacurilor.

EUDOCIA SOCINSCHI-PLĂCINTĂ, MUN. HÂNCEȘTI

Condeiera cu rouă pe gene

A scrie o carte adevărată nu este nimic altceva decât a sparge gheața, care se depune peste suflute, căci, începând cu tinerețea, omul își constituie un echilibru care-l ajută să vadă și să simtă lumea altfel. Cu aceste frumoase și nobile gânduri vine și tânăra poetă Elena Zaițev cu volumul de poezie „Rouă pe gene”, intitulat destul de sugestiv. Roua de pe gene nu-i altceva decât un nucleu de energie comprimată în sufletul poetei, un punct care produce o explozie romantică, atinge cele mai vibrante coarde ale sufletului devenind poezie.

Am citit cu o deosebită plăcere placheta de versuri pe care am primit-o în dar de la autoare. Cuprinsul acestui volum poate fi considerat un mozaic bogat de stări sufletești. Urmarind reacțiile sufletului poetei Elena Zaițev, remarcăm că poezia este un sentiment al tinerei vârste. Avem a face cu un univers contemplat cu

blândețe de o fire când melancolică și visătoare, când timidă.

E destul să ne aplecăm peste pagina deschisă a cărții și vom simți stropii senini de frumusețe și inspirație, aceste creații literar-artistice dantelate cu „roua dimineții”, „miros de levănțică”, „flori de cicoare” și „fluturi ce-și scutură aripa”.

Autoarea ne răsplătește prin lumina fină a cuvintelor turnate în versuri cu rimă perfectă și de o rară vibrație. Acest univers metaforic este o lume aparte care îți permite pentru un moment să fugi de realitatea cotidiană și să trăiești cu intensitate o singură clipă de libertate supremă: „Să rămânem în toamnă”, „Vino în livada cu magnolii”, „Asfințit”, „Să-mi dăruiești maci”.

Filele cărții sunt încărcate de gând sublim și trăire adâncă, fiind scrise la îndemnul inimii. Prefața semnată de scriitoarea Marcela Mardare este o cunună de lauri, în care se menționează: „Versul Elenei Zaițev curge asemeni unei ape

cristaline de izvor, imagini expresive se perindă una după alta, creând un tablou fascinant, impresionant – peisaje pastelate cromatic, în care strălucesc în toată splendoarea culorile curcubeului – toate acestea divulgă talentul și harul cu care a fost înzestrată de Providență semnatara cărții”.

Cartea reprezintă un gest ce merită salutat, căci invită la reflecție într-un cerc mai larg de cititori. Deci, să ne bucurăm privirea și sufletul cu splendoarea acestei plachete de versuri și să-i mulțumim Elenei Zaițev pentru acele momente de odihnă și purificare a sufletului. Ecoul gândurilor și al cuvintelor să nu se stingă niciodată și să le întâlnim mereu în paginile săptămânalului „Curierul de Hâncești”, unde activează în calitate de jurnalistă. Se cuvine a-i dori putere de muncă și tărie de spirit pentru a-și continua această frumoasă și utilă misiune, atât de necesară culturii hânceștene.

Concursul raional al Tinerilor Interpreți la Fălești

În pofida gerului de afară, în incinta Școlii de Muzică Fălești, în zilele de 19-20 martie curent muzica încălzea inimile celor prezenți. S-a desfășurat a XIV-a ediție a Concursului raional al Tinerilor Interpreți cu participarea instituțiilor de învățământ artistic complementar din raion, în cadrul căruia s-au întrunit 74 de elevi la secțiunile *Pian*, *Instrumente cu corzi*, *Instrumente populare* și *Instrumente aerofone*, urmând compartimentele *Solo* și *Ansamblu*. O competiție artistică de valoare, regulamentul căreia a prevăzut dezvoltarea creației artistice a tinerelor talente, propagarea artei muzicale naționale și universale, valorificarea scenică a muzicii instrumentale ș.a. Emoții pozitive și multă muzică de calitate. Concurenții au demonstrat abilități căpătate și măiestrie interpretativă.

Grație parteneriatului dintre Secția Cultură și Turism Fălești și Colegiul de Muzică și Pedagogie Bălți, am invitat cadre didactice ale acestei prestigioase instituții pentru jurizare. Astfel, în acest an am avut bucuria de a-i avea în calitate de președinți de Onoare distinși Evgheni Papsuev,

profesor, catedra *Pian*, Andrei Lungu, șef catedră *Instrumente populare și aerofone*, Sergiu Esipciuc, profesor, catedra *Instrumente cu corzi*, Viorel Cazacu, profesor, catedra *Instrumente aerofone*. Juriul a fost echidistant și imparțial, foarte obiectiv. Pe final de concurs pedagogii instituțiilor de învățământ artistic din raion au beneficiat de o analiză profundă a evoluării elevilor și în general referitor la concurs, au primit recomandări din partea experților. Un schimb util de experiență...

Felicitări pentru elevii care au demonstrat originalitate, măiestrie interpretativă și ținută scenică. Felicitări și pentru cadrele didactice care și-au lansat și promovat discipolii. Să aveți în continuare creativitate, succese în muncă și noi realizări!

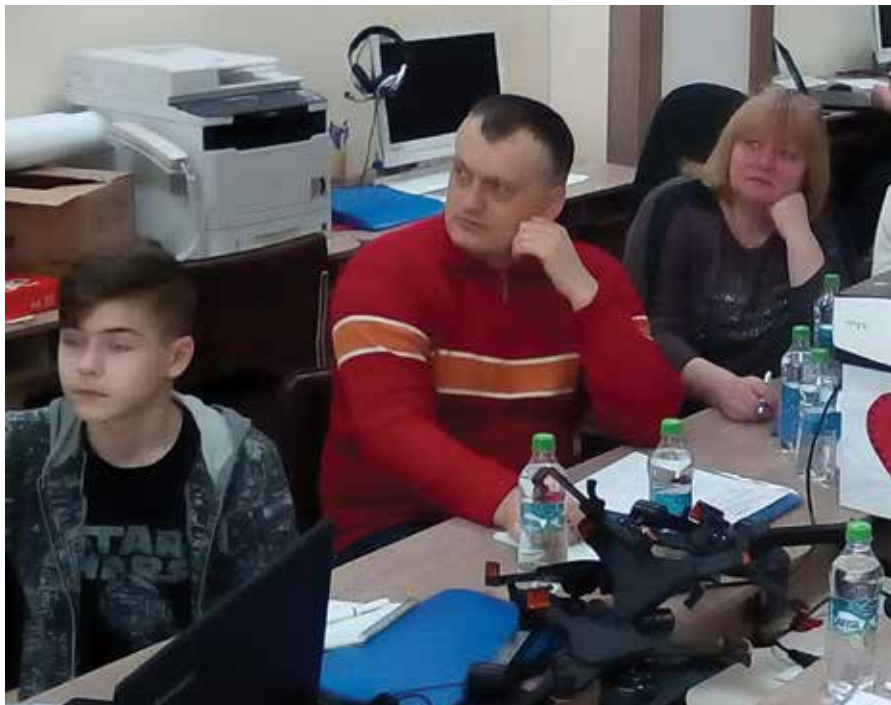

O nouă provocare a Proiectului NOVATECA

Beneficiarii Bibliotecii copii Drochia vor avea șansa de a se iniția în lumea roboticii. Această posibilitate a venit odată cu echipamentul LEGO EV – 3, constructor pentru realizarea roboților programați. LEGO EV – 3 este creat în 1932 de către Ole Kirk Christiansen. Billund, Danemarca este al 6-lea producător de jucării din lume după mărime.

În Moldova 76+7 școli și biblioteci dispun deja de seturi de roboți. Tinerii ingineri TI vor putea să-și realizeze ideile în domeniu, să-și împărtășească cu semenii lor bucuria succesului participând în proiecte, concursuri.

Dintr-o joacă și discuții simpatice pe temă, se poate face o joacă serioasă. În acest moment există și sunt utilizate câteva sute de limbaje de programare. Chiar dacă nu te pasionează domeniul, există o bună șansă ca numele unora dintre ele să-ți fi ajuns la urechi. Atunci când cineva alege să învețe sau să lucreze într-un limbaj de programare, ia în calcul mai mulți factori. Cred

că cea mai importantă este ușurința cu care se învață, pentru că timpul nostru este prețios. Pe urmă contează și programele sau aplicațiile pe care vrei să le folosești.

Dezvoltarea la copii a gândirii

logice și abilităților de descifrare a schemelor sunt beneficiile și oportunitățile în urma acestui program.

În viitor copiilor le va fi mai ușor să se încadreze în programul de studiu la informatică, fizică, matematică.

ECATERINA IRIZAN, DIRECTOR, CASA DE CULTURĂ, S. FILIPENI, LEOVA

Războiul – Lacrima durerii

La 14 februarie 2018 în satul Filipeni, raionul Leova a avut loc comemorarea cu genericul: „Un gând, un dor, o amintire” închinat celor trei eroi din localitate căzuți în luptele din Afganistan fiind încorporați în rândurile Armatei Sovietice, în anul 1989.

Din satul Filipeni, pentru trecerea serviciului militar în Afganistan au fost încorporați 18 tineri, dintre care, cu părere de rău, trei dintre ei au fost aduși acasă în sicrie de zinc și înmormântați în cimitirul din sat. Acestea sunt:

– Tataru Victor, născut la 9 ianuarie 1962 în satul Filipeni, recrutat pentru serviciul militar în Afganistan. Caporalul Tataru Victor a căzut în luptă la 28 octombrie 1981. Pentru vitejie a fost decorat cu Ordinul „Steaua Roșie”;

– Banu Vladimir, născut la 28 ianuarie 1964 în satul Filipeni, recrutat pentru serviciul militar în Afganistan. În timpul executării unei operații ostașul Banu Vladimir s-a îmbolnăvit grav. A decedat în spitalul militar din Tașkent. Pentru vitejie și curaj a

fost decorat cu medalia „Pentru vitejie”;

– Boeștean Nicolai, născut la 27 septembrie 1965 în s. Filipeni, recrutat pentru serviciul militar în Afganistan. La 2 septembrie 1984 Nicolae a luat parte la o operație de luptă unde a fost rănit mortal, rămânând credincios jurământului și datoriei militare.

Evenimentul a avut loc la plăcile de comemorare a celor trei eroi. Ceilalți camarazi de luptă împreună cu primarul localității dl Vasile Grosu au depus flori la piatra de comemorare a eroilor.

O Duminică Mare La Ruseștii Noi

Ruseștenii întodeauna se pregătesc și vin cu drag la orice activitate care are ca obiectiv îmbogățirea spirituală. De data aceasta, la început de faur, prilej pentru adevărata sărbătoare, a fost întâlnirea cu Lidia Grosu, autoarea a 18 cărți de poezie, coautoare a 35 de antologii, semnată a circa 300 de studii, recenzii și cronici literare. Biblioteca comunei a devenit neîncăpătoare pentru profesori, elevi, colegi de clasă, oaspeți adică pentru toți doritorii de a participa la Întâlnirea cu Poeta ce vibrează de „dor de cuvinte” – Lidia Grosu, care s-a născut în 1958 în comuna noastră, într-o familie numeroasă, ea fiind a 3-a dintre cei 9 copii ai lui Ion și Eugenia Gonța.

În toamna lui 1969 eu am revenit la baștină ca tânăr pedagog de pe băncile USM-ului și mi s-au propus două clase de a V-a. În una era și Lidia. Parcă văd eleva de ieri; modestă, prietenoasă, exemplară la carte și comportament, visătoare dar și ambițioasă, când era cazul. Scria cele mai reușite compuneri, însăilând în ele și versuri. Cu alese metafore. Alegea și așeza cu grijă cuvânt lingă cuvânt, dând astfel glas sensibilității adolescente. Încă de atunci am intuit că era înzestrată cu har de la Domnul și o încurajam să scrie.

Apoi a studiat la USM. Licențiată în filologie, a facut studii prin doctorat, a predat limba și literatura română la grupele alolingve, concomitent exercitând și funcția de secretar științific al Senatului. A început să publice timpuriu, în diverse ziare și reviste, dar prima carte „Salcie sunt”, i-a văzut lumina tiparului în 2002, încurajată fiind de fratele său Victor. A urmat cu succes „Pe aripa infinitului” -2008, „Simfonia verbului color” -2011, „101 Poeme” -2012, „Mușcat de zare, visul” – 2013. Este membru activ al mai multor asociații de creație, inclusiv: Uniunea Jurnaliștilor din Republica Moldova; Uniunea Ziariștilor profesioniști din România și membră a Consiliului de Administrație al acesteia. Este inclusă în colecția „Opera Omnia” și decorată cu Medalia Mihai Eminescu în 2017 pentru merite deosebite în domeniul creației. E deținătoarea multor premii din țară și de peste hotare. Poate și pentru toate aceste performanțe a fost întâlnită ca cel mai așteptat oaspete - cu pâine și sare, iar Ansamblul de fluieriști „Floare de Cireș”, condus de inimosul Pavel Balaur, a interpretat un mănunchi de melodii populare, iar dna bibliotecară Tatiana Tonu a distribuit pliante interesante din viața și activitatea autoarei. Ne-au ajutat să savurăm din dulceața verbului poetic, dna profesoară, Domnica Căpătină, care s-a axat mai mult pe poezii, în care își găsesc concretizare gândurile nostalgice după anii copilăriei, după locurile și oamenii dragi. Ea a surprins vibrația sufletului autoarei și a recitat atât de emotiv versurile:

„O zi a iubirii există în fiecare zi când îți dorești
Cu vocea copilului din tine

Lumea s-o descoperi...

O zi a iubirii există!

*Dar vorba e ca să-ți dorești această zi în fiecare zi,
chiar dacă-n ea să-ncapă*

*doar un gram de fericire-imensitate ți-ar părea,
iar toată lumea-dragă”*

(„O zi a iubirii există ”)

Doamna Nina Panfil cu discipolii ei din clasa a II-a au propus pentru delectare poezii din culegerea pentru copii „La ora soarelui răsare”, editată în 2016. Doamna bibliotecară Vera Rusu a evidențiat sentimentul patriotic care, vibrează în orice culegere, recitând cu drag poezia „Graiul meu”: „În graiul meu eu simt cum ghiocelul/răzbate-nvingător din iarna grea,/În graiul meu aud cum zburda mielul/și văd cum cerul naște – o nouă stea ”...

Profesoara Ecaterina Cucu, s-a axat mai mult pe poeziile cu filon liric, în care pulsează sentimentul înălțător - dragostea, sentiment „ce mișcă sori și stele”

„Îmi spui că mă iubești..

Vreau să-ți vorbească sufletul,

Ci nu instinctul...

Să trăiești

inundat de sentimente

ca pomul vieții de floare...

Vreau să mă deschizi

ca pe-o carte

a cărei înțelepciune

ți-ar sugera ieșirea din labirint,

*nu printr-un mâine intirziat
ci printr-un azi ...cu sufletul încărcat
de soare, de poezie...
Aproape de mine ...Uitat de păcat... ”
(„Uitat de păcat”)*

O descoperire pentru toți și reușită a sărbătorii au fost și cântecele pe versurile poetei, iar poezia „Casa părintească” dna Nadea Căpătină a reușit s-o transforme într-o romanță, cu care ne-a impresionat pe toți

*„Casa parinteasca dor durut,
ochi inrourat cât cerul vede,
Azi romanța tristă ți-o ascult
Și-n tăcerea lacrimii se pierde”.*

Despre unele texte: „Ruga de paști”, „Divinitate”, „De-aș fi”... „Celest mister”, „Fiul Rătăcit” și „Sufletul Pereche” din care se desprinde legătura indispensabilă cu divinitatea, confesiunea cu Dumnezeu, le-a propus celor prezenți profesoara de istorie Maria Panfil.

*Rotatoriu,
pământul leagă două jumătăți de măr
pe care le-a ținut în mână ...
Porunca Domnului rămâne o speranță
și steaua dorului mirific luminează...
Bucurați-vă
când două suflete zâmbesc în chipul unui măr,
Căci l-a ținut în mână însuși Dumnezeu.*

Un element adesea înălnit în multe poezii este metafora dorului, a dragostei, de tot ce e sfânt și frumos.

Despre aceasta și alte momente ne-a relatat profesoara Maria Erhan:

*„E o fericire să poți lăcrima
Într-un miez de noapte peste vatra ta,
E o fericire să poți bucura
Ochiul plin de neguri cu lumina ta.
E o fericire să poți ierta, negrele păcate ale altora...”
(„Cu focul iubirii”)*

Și-au mai expus părerile pe marginea creației Lidia Meșina, bibliotecara de la Suruceni Elena Merla-Todorov, Angela Cucu-Meșina... De neuitat vor rămâne momentele când colegii de clasă: Constantin Trohin, Sofia Ostahi, Ecaterina Zasmenco, Alexandra Răileanu, Vasile Merla și prietena ei din todeauna Lidia Jumir-Chersanov. Ei au răsfoit din cărțile autoarei dar și prin amintirile anilor de școală.

Fiul dnei L. Grosu – Vadim, fratele Victor Gonța și nepoata Eugenia Gortolomei au „divulgat” unele momente din viața poetei.

Ca oaspete am avut-o și pe Victoria Fonari - poetă, conferențiar științific la USM, care s-a axat pe motivele esențiale din ultima carte a L. Grosu „Între tăcere și absurd confesiunea” (2017), precum și la unele referințe critice ale academicianului Mihai Cimpoi: „Lidia Grosu, tandră, lirică sau patetică, ușor expresionistă... nu vorbește despre fragilitatea ființei, ci despre demnitate și prezența sensibilă, cu un rost împlinitor, profund uman existențial...”.

Și a continuat cu aprecierile Anei Ghilaș, doctor conferențiar universitar: „Eu-l liric din poezia Lidiei Grosu

se scaldă în dragostea celor apropiați, de dragostea naturii și a lui Dumnezeu. Poeziile probează încă o dată conștiința unei existente dramatice în această lume, în care «Suntem supusii marelui destin», dar care ne îndeamnă să păstrăm «culorile vietii» – culorile amănunțite ale unui rost. Poeta și-a recitat din opera sa, a destăinuit unele secrete din «chinurile» de creație, prin care trece un scriitor, a mulțumit tuturor pentru că o simplă zi de duminică a fost transformată într-o Duminică Mare a sufletului. Au fost de toate la această întâlnire de suflet: flori, zâmbete, lacrimi, urări de bine, iar domnul primar Pavel Codreanu i-a înmănat diploma de merit și i-a adresat mulțumiri din partea tuturor sătenilor, menționând ca dna L. Grosu e mândria comunei noastre.

Draga Lidia Grosu,

Din poezia „În căutarea duminicii” se desprinde următoarea confesiune:

„Duminică aproape...

Duminică departe...

Tot alungându-mă în goană după ea,

o pierd s-apoi o caut încontinuu,

...Duminica-i iubirea mea

Și a o cauta nu contenesc”.

Sper, că în această frumoasă Duminică, fiecare dintre noi, cei prezenți la sărbătoare, „ne-am prins de brațul viselor, am călătorit spre univers”. Să-ți dea Dumnezeu duminici pline de inspirație, pentru a „săpa în nori, descoperind de-atâtea ori comori”!

Mereu „să te contopești cu graiul florilor,

al păsărilor, al stelelor...

cu-ntregul mapamond

și arta de a munci și a iubi ...”.

ECATERINA MIAUN, PROF. ȘCOALA DE ARTE, OR. CUPCINI

Concursul descoperă talente noi

5 martie 2018. Cu ocazia desfășurării Concursului „Tinere Talente - 2018”, sala de concerte a Școlii de Arte din or. Cupcini, Edineț a fost arhiplină. Este deja al patrulea an când, la inițiativa directorului școlii, dnei Lilia Miaun, zeci de copii care își fac studiile în instituțiile de învățământ artistic se adună împreună pentru a-și demonstra abilitățile de interpretare. În acest an, au participat 70 de copii din or. Cupcini, or. Edineț și or. Ocnița.

De această dată, concursul s-a bucurat de vizita reprezentanților autorităților publice și anume: Oleg Sirbu, deputat în Parlamentul Republicii Moldova, Iurie Garaz, președintele raionului Edineț, Valeriana Ciobanu, vicepreședintele raionului Edineț, Ivan Ostaficiuc, primarul or. Cupcini, Angela Bazatin, șefa Secției Cultură r. Edineț, Igor Nepeivoda, consilier raional. Aceștia au adresat cuvinte de salut participanților concursului. Fiecare din vorbitori a subliniat importanța dezvoltării și susținerii copiilor implicați în activități artistice, deoarece anume această ramură a educației atinge sufletul copilului.

Concursul a avut drept scop

promovarea artei muzicale, perfecționarea măiestriei interpretative, descoperirea și promovarea tinerelor talente și nu în ultimul rând, îmbogățirea măiestriei pedagogice și realizarea unui schimb util de experiență între cadrele didactice din învățământul artistic.

Participanții la concurs au demonstrat măiestria interpretativă în cadrul a patru nominalizări: *pian*, *instrumente cu coarde*, *instrumente aerofone* și *acordeon*. Performanța interpretativă a elevilor a fost evaluată de către un juriu competent, format din următorii membri: Angela Bazatin, șefa Secției Cultură r. Edineț, Alexandru Sanduleac, Alexei Cibotaru, Svetlana Rusnac, profesori ai Școlii de Arte din or. Cupcini, Boris Nastas, Maia Mazur, profesori ai Școlii de Muzică din or. Edineț, Natalia Melnic, profesoară a Școlii de Arte din or. Ocnița.

Locurile de frunte au fost câștigate de către: **Compartimentul instrumente aerofone:** Cibotaru Igor, Loșac Filip, Bradu Adrian - Școala de Arte din or. Cupcini. **Compartimentul instrumente cu coarde:** Calciu Vlad, Prodaniuc Tatiana, Goraș Simona, Berbeca Ele-

na, Școala de Arte din or. Cupcini; Volc Ovidiu, Garaz Ciprian, Melnic Ecaterina, Școala de Arte din or. Ocnița; Presca Anastasia, Școala de Muzică din or. Edineț. **Compartimentul acordeon:** Cibotaru Igor, Neznaico Xenia, Casian Vlada, Levco Constantin - Școala de Arte din or. Cupcini; Costas Vladislav, Grib Igor, Borta Igor - Școala de Muzică din or. Edineț. **Compartimentul pian:** Condrea Adelina, Voloșanovschi Diana, Brinișter Alexandra, Levco Irina, Pașciuc Daria, Culeac Olga, Strulea Adalimina - Școala de Arte din or. Cupcini; Veremciuc Andreea, Sorocan Vladislav, Balan Laura, Gaburici Jessica, Fraseniu Irina, Păgînu Antonela, Cazacu Dumitrița, Nimerenco Bogdan, Visneacova Ioana, Pădureț Maria, Burduh Inesa - Școala de Muzică din or. Edineț; Glavațcgii Vitalii, Macovei Mihaela, Mosendz Iana - Școala de Arte din or. Ocnița.

Concursul a demonstrat că astfel de evenimente sunt eficiente în promovarea artei academice, a valorilor estetice și a schimbului de experiență între școlile de învățământ artistic din Republica Moldova.

Glinjeni – moșie sacră a rădăcinilor neamului

Pasionați de istoria ținutului natal, adunând mărturiile oamenilor, înregistrând întâmplările vechi dar și cele mai noi, prezentăm istoria locului.

Din acest considerent Biblioteca Publică Glinjeni a lansat în data de 25. 02. 2018 serviciul nou de bibliotecă cu tema „Din lada cu comori a străbunilor” destinat pentru toate vârstele.

În cadrul serviciului, participanții au descoperit multe comori necunoscute despre istoria satului Glinjeni, despre valorile locale, trecutul străbunilor, obiceiurile și tradițiile neamului, precum și a personalităților notorii locale. Au fost invitați martori oculari, care și-au depănat amintirile văzute, trăite și auzite, momentele de groază ale războiului, foametei, deportărilor și colectivizării.

Dna Stela Ciubotaru a informat participanții despre trecutul străbunilor și istoria satului nostru. Amintiri dureroase ne-au mărturisit Mihai Dudnic - despre anii de foame 1946-1947, Ana Babii - martor ocular la deportările din Siberia, care împreună cu familia au avut nenorocul să fie înscrși în lista neagră ca „dușmani ai poporului” și duși în condiții inumane la capătul pământului, dna

ne-a prezentat și cartea „Dumnezeu ne-a vrut mai aproape și ne-a adus acasă” ce conține amintiri drastice din perioada deportărilor. Vasile Ivașcu ne-a informat despre trecerea sistemului de gospodărie orientat spre economia de piață și proprietatea țăranilor asupra pământului.

Participanții au făcut cunoștință cu documente importante ale străbunilor, numeroase obiecte etnografice - adevărate relicve ale istoriei localității noastre.

Scopul serviciului este educarea simțului patriotic al concetățenilor, promovarea valorilor istoriei locale și transmiterea lor din generație în ge-

nerație, pentru a nu uita de unde venim, cine suntem și ce credință avem.

Serviciul va fi realizat în continuare în parteneriat cu APL, Gimnaziul „Mihai Corlăteanu”, Muzeul de Istorie și Etnografie din localitate, Centrul Comunitar „Nufărul Alb”.

Participanții au fost receptivi rugămintii noastre și cu mare drag au participat la depănarea amintirilor din trecutul plaiului și neamului nostru. Mulțumesc din suflet tuturor care ne-au ajutat și susținut atât moral cât și material, ca în rezultat să scriem o nouă verigă în lanțul realizărilor noastre, a serviciilor moderne de bibliotecă.

NADEJDA CUCU, MARIA COJOCARI, COMUNA BIEȘTI, ORHEI

Sunt țăranăcuță și mă mândresc cu satul meu

Din cele mai vechi timpuri poporul moldovenesc țese un covor al înțelepciunii, din cele mai prețioase fire multicolore, dându-i un aspect frumos și trainic. A știut să împletească cu mare măiestrie și răbdare, acele fire ale gândirii omenești, creând astfel comoara cea mai de preț - zestrea poporului, moștenită din tată în fiu, ajunsă curată și sfântă

până la noi.

Dăinuiește această bogăție și în casele oamenilor din satele Biești, Slobozia-Hodorogea, Cihoreni. O comună cu oameni simpli, cu o așezare geografică deosebită, cu un trecut istoric interesant, prezent zburcumat și un viitor necunoscut.

Dacă m-ar întreba cineva în ce văd chipul patetic și simbolic al

baștenii mele, i-ași răspunde simplu și respicat: în nucul de la poartă, în grădina plină cu flori, în chipul părinților mei și a oamenilor din sat.

De aici și genericul activității culturale „**Sunt țăranăcuță și mă mândresc cu satul meu**”, care s-a desfășurat pe data de 18 martie în sala festivă a Primăriei Biești. Nu știu, dragă cititorule, dacă „penița” mea

va fi în stare să descrie, să transmită acea bogăție spirituală, atmosfera caldă și prietenoasă ce a dominat mai bine de două ore.

Fiecare sat este într-un fel o microlume aparte. Cu canoanele sale spirituale, cu felul său de a vedea lumea, cu galeria de interpreți etc., dar ei sunt sufletul satului. Dovadă au fost câte trei țărâncuțe (vârsta între 30- 45 ani) din cele trei sate din comuna Biești.

A fost un concurs mai mult simbolic. Juriul a fost mărișor spectatorul, care în pofida „troienilor de primăvară” ne-au onorat totuși cu prezența. Locuri nu erau nici în picioare.

Startul a fost dat de țărâncuțele de la Biești - Maria Cojocari, Natalia Calugher și Lilia Vulpe, care au făcut o relatare despre istoria satului, locurile și personalitățile remarcabile. Sursa de informație au fost cărțile rare de la Biblioteca Publică locală de care a avut grijă să le adune Primarul comunei Ion Vlas, împreună cu bibliotecara. Apoi a urmat relatările țărâncuțelor Liuba Juncu, Victoria Afteni, Svetlana Afteni despre satul Cihoreni, ajutați și îndrumați de profesoara Veronica Florea. Ieșind din satul Biești la răscruce cu satul

Cihoreni ne iese în cale satul de rezeși Slobozia-Hodorogea prezentat de țărâncuțele Olga Stoler, Lilia Damian și Nătălița Codrean povățuite de Mihail Caraman. Nu înainte de evoluarea micilor actori de teatru care au înscenat legende de la fiecare sat în parte.

Multe și de toate au fost. Cele opt probe de concurs: prezentarea portului popular, împletitul cosiței, concursul artistic, amintiri din copilărie, bun venit la șezătoare, tors, împletit, croșetat, de la mama am învățat - bucătăria tradițională s-au depănat cu mult har, talent, umor și vocație, în deosebi cel artistic. Nevestele au apelat la susținători. Multe aplauze au cules cele trei surori (cu familia Vicol de fată) Svetlana, Nadejda și Viorica, interpretând cântecul familiei dumnealor „Dragele mamei trei copile”. Dansatorii de la Biești cu dansul „Coasa” interpretat de două generații - Ilie Cazac și Vlad Vlas. Un răsunet adânc ne-au lăsat în suflet versurile spuse cu atâta evlavie de mamă și fiică împreună cu susținătorii din satul Slobozia-Hodorogea. Au ținut sărbătoarea cu melodii în premieră copiii din formația folclorică de la Gimnaziul Biești și actorii de la teatrul dramatic

„Din zestrea neamului”.

Moldovenii au un proverb tradițional: prietenul la nevoie se cunoaște. Aici vin cu respect deosebit față de Eugenia Cotruță, s. Slobozia-Hodorogea, Ion Conică, Mircea Florea, Părintele Constantin Moisei, Cihoreni, Ilie Cazac, Biești - adevărați rapsozi ai comunei Biești.

A încununat „opera” cântecul cules de la regretata Alexandra Parvan - „Fetișo de la Biești”, care a fost interpretat de toată lumea, spectatorul fiind în picioare.

Flori, cadouri, mulțumiri... Toate oferite de Primarul comunei dl Ion Vlas. Dar nimic nu se compară cu acele valori aduse în scenă de cel mai de preț patrimoniu a unui sat OMUL. Sunt recunoscătoare tuturor care m-au susținut în această frumoasă „nebulie” și împreună cu puterile din satele noastre am reușit să facem ceva frumos și de valoare (și ție dragă cititorule pentru răbdarea cu care m-ai urmărit). Mulțumesc directorului Gimnaziului dlui Vladimir Vlas pentru postarea video. Sper că se va păstra în zestrea comunei Biești, că de altfel, cu ce v-om apărea în fața copiilor noștri, a nepoților, a srănepoților noștri?!

SVETLANA CERNEGA, SEF A BP, C. SĂRĂȚICA NOUĂ, R. LEOVA

EDUCAȚIE PRIN JOC

Biblioteca Publică Sărățica Nouă în epoca informației s-a transformat într-un Centru Comunitar Modern ce reprezintă o ușă deschisă spre cunoaștere și totodată asigură condiții pentru diverse servicii locuitorilor comunității. Instituția respectivă oferă oportunitatea de a utiliza tehnologiile informaționale contemporane, accesul la internet și alte servicii utile ce prezintă un grad înalt de calitate.

Grație Programului Național „Novateca” ne-a fost oferită oportunitatea de a ne implica în replicarea Serviciului Modern de Bibliotecă „Drumul spre casa” - program socio-educational orientat spre prevenirea abuzului față de copii.

Instruirea a avut loc în sediul Bibliotecii Publice Raionale Hîncești timp de 7 zile. Trainerul instruirilor fiind psihologul CNPAC, dna Oana Șevenco.

Aici am studiat despre rolul bibliotecarilor în identificarea și sesizarea cazurilor de abuz/neglijare a copilului - victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatarei și traficului și multe alte lucruri importante și utile în profesia noastră.

Astfel, biblioteca în timp scurt a început să presteze Serviciul Modern: „În drum spre casă”, în scopul dezvoltării rezilienței și cultivării deprinderilor comportamentale ale copiilor menite să depășească situa-

țiile periculoase care se pot întâmpla în diverse medii sociale.

Copilul descoperă lumea înconjurătoare în fiecare zi, cu cât crește, devine mai curios față de tot ce-l înconjoară. Atâta timp cât copilul este mic, explorarea pe cont propriu a lumii implică un șir de riscuri:

- de a se confrunta cu situații periculoase necunoscute;
- de a nu ști cum să se comporte și ce decizii să ia.

Capacitatea redusă a copilului de a anticipa consecințele acțiunilor sale și ale altor persoane cu care interacționează îi poate pune în primejdie securitatea fizică și psihonoemoțională.

Este important ca toți copii să

posede informații clare și veridice despre potențialele situații de risc și acțiunile care trebuie să le întreprindă pentru a se proteja atunci când rămân singuri acasă, la școală, în stradă sau în alte împrejurări.

Conform unui program, în fiecare săptămână și la dorință, copiii utilizează jocul socio- educațional, acumulând deprinderi de comportare și învață cum trebuie să acționeze ca să depășească situațiile primejdioase cu care se pot ciocni în viața de zi cu zi.

La bibliotecă elevii sunt în siguranță, iar cunoștințele ce le acumulează prin joc îi ajută să acționeze corect în cazuri de abuz, cunoscând numerele de telefoane, persoanele de încredere de la care să ceară ajutor și organele abilitate către care trebuie să se adreseze.

Copiiilor le este pe plac acest joc de rol, respectă toate regulile întocmai și cu mare entuziasm răspund la întrebările jocului.

Biblioteca este locul unde copii se

simt cei mai fericiți: învață, se informează, lecturează, fac teme pentru acasă, se distrează, cântă, dansează, se recrează etc.

AURELIA DOBJANSCHI, DIR. ADJ., BPR „VASILE ALECSANDRI”, TELENEȘTI

„Lab TIC” - Serviciu Modern de Bibliotecă, binevenit pentru comunitate

Trăim într-un secol grăbit și computerizat. În iureșul acesta al vremii avem o mare restanță la capitolul comunicare. Existăm unii pentru alții și interacționăm unii cu alții în măsura în care comunicăm. În acest context biblioteca, fiind o instituție publică își propune rolul de catalizator, de centru de socializare, de relaxare și comunicare pentru membrii comunității. Poate de aceea este binevenit Serviciul Modern de Bibliotecă – Laboratorul de Tehnologii, Informare și Comunicare „Femeia în pantofi de lideră” (Lab TIC) pentru instruirea liderelor și liderilor comunitari.

Serviciul este implementat de Biblioteca Publică Raională „Vasile Alecsandri” din Telenești și are drept scop dezvoltarea abilităților și competențelor digitale, precum și eficientizarea comunicării prin diversificarea instrumentelor de comunicare pentru diferite categorii de cetățeni. Grupul țintă este variat

în ceea ce privește vârstă, genul, iar participanții instruirilor sunt angajații diferitor instituții din teritoriu. Beneficiarii proiectului instruiindu-se dispun de variate oportunități în dezvoltarea competențelor digitale, de eficientizarea stilului comportamental prin Modelul DISC, precum și a stilului personal prin vestimentație. Studiind diferite metode de utilizare a instrumentelor de comunicare și advocacy pentru a consolida comunitatea, liderii(le) instruite sunt inițiate în organizarea unor inițiative comunitare, care ar schimba viața oamenilor.

Biblioteca dispune de un fond bogat de ediții periodice și calculatoare. Astfel ea oferă utilizatorilor variate oportunități ale multor servicii moderne din diverse domenii, ce contribuie la îmbunătățirea calității vieții oamenilor. Instruirile din cadrul Serviciului Modern de Bibliotecă Lab TIC „Femeia în pantofi de lideră” a intrigat și mulți bărbați,

care au participat la unele ședințe. Ele au fost organizate într-un mod interactiv și interesant, iar metodele expuse au fost asimilate bine de către participanți.

Cele mai solicitate programe digitale din cadrul Serviciului Modern de Bibliotecă - Laboratorul de Tehnologii, Informare și Comunicare „Femeia în pantofi de lideră” sunt: Canva; Powtoon; Prezi; Movie Maker, care prezintă un interes deosebit în realizarea unor filmulețe, felicitări, anunțuri, preevenimente, postere atât în plan personal, cât și în activitatea de zi cu zi. Unii dintre beneficiarii acestor instruirii au fost deosebit de impresionați și au menționat, că programele numite mai sus ar fi binevenite și pentru copii lor. Formatorii Natalia Taran și Natalia Lascov cu o experiență bogată și o pregătire deosebită au expus cu multă pasiune instruirile ce țin de Modelul Disc, stilul vestimentar și comportamental, care a interesat mult femeile, tinerele

și liceienele. Un capitol aparține din acest serviciu îi revine organizării și lansării unui „Spațiu comunitar în bibliotecă”, amenajat în incinta sălii de lectură pentru maturi. Acesta include în sine un spațiu de relaxare, de informare și un ungheraș cu 2 calculatoare, unde orice doritor de a-și dezvolta oportunitățile digitale o poate face la bibliotecă. Tot în cadrul acestui spațiu un grup de lideri au organizat acțiuni de mobilizare comunitară, una dintre care a fost Campania de Crăciun „Fii mai bun de Crăciun”, care a sensibilizat comunitatea. Această inițiativă comunitară a fost organizată cu contribuția prietenilor bibliotecii, oameni cu suflet mare, care au hotărât să ajute 8 familii aflate în dificultate și să le aducă sărbătoare în casele lor. Cei care au beneficiat de aceste cadouri au rămas adânc impresionați de gestul mărinimos al oamenilor de bună credință și au mulțumit cu

lacrimi în ochi. Astfel de activități vor fi organizate și în continuare cu ocazia altor sărbători, inclusiv de Paște ș.a. Remarcăm că până la moment au beneficiat de instruire 220 persoane, dintre care 133 femei și 87 bărbați; între aceștea angajați ai Inspectoratului de Poliție, Telenești, asistenți sociali, angajați din domeniul culturii, elevi și cadre didactice de la instituțiile de

învățământ din Telenești.

Invităm și în continuare toți doritorii de a cuceri noi culmi în lumea miraculoasă și interesantă a tehnologiilor informaționale și a comunicării, care o pot descoperi mai detaliat în cadrul instruirilor organizate în Laboratorul de Tehnologii, Informare și Comunicare „Femeia în pantofi de lideră”.

PAVEL POPA, INSTITUTUL DE FILOLOGIE

CĂSĂTORIA, SIMBOL UNIVERSAL

Unul dintre cele mai importante ritualuri de familie este căsătoria, fiind apreciată drept prima instituție a omului. O comunitate de viață și de cult, definită printr-un angajament reciproc pe toată viața al fetei de măritat și holteiului de însurat. În ipostaza sa de obicei familial, căsătoria „marchează cronologic una din cele trei etape importante din viața omului” [1, p. 49]. Face parte din cele mai valoroase ritualuri familiale pentru că despre căsătorie și dragoste se vorbește chiar din primele zile de viață a copilului. Oamenii vin pe pământ cu necesitatea de a iubi și de a fi iubiți. Drept rezultat al acestui proces numit „dragostea”, foarte complicat psihologic, dar totodată enorm de plăcut, este realizarea cuplului ca soți. Nu este un secret că deseori dragostea și căsătoria nu sunt inseparabile; uneori e dragoste fără căsătorie, alteori e căsătorie fără dragoste. Cu toate acestea, tendința predominantă a bărbatului și a femeii este de a

se căsători pentru a supraviețui mai ușor în comun în scopul realizării unor interese primordiale familiale. Simultan, viața organizată în cuplul mai presupune și formarea relațiilor de rudenie între persoanele implicate în acest proces social. Chiar de la naștere și până la moarte, preocuparea principală a omului este dragostea – proces finisat des cu căsătoria, care ascunde unul dintre cele mai de preț secrete ale universului. Dacă persoana ar distinge semnificația acestui secret și l-ar utiliza perfect în munca sa spirituală, atunci el s-ar transforma în divinitate. Ocazia respectivă ne reamintește faptul că la origine ființa umană a fost creată ca un tot întreg – bărbat-femeie. Reieșind din acest concept dumnezeiesc constatăm că orice femeie constant, poate fi femeie și bărbat și contrar, orice bărbat poate fi bărbat și femeie. A fi concomitent femeie sau bărbat înseamnă a fi pur și simplu o jumătate. Atunci, fiecăruia îi revine sarcina de a-și găsi cea de-a

doua jumătate a individualității sale, a o atrage, a fuziona cu ea și împreună a forma o ființă completă pentru a transpune în viață idealurile fiecăruia care contopindu-se într-un tot întreg formează spiritualitatea familială. Căsătoria reprezintă o experiență săvârșită fizic și spiritual, și simbolul coaliției celor două principii: masculin și feminin. Distingerea cu veridicitate a misterelor căsniciei ne va permite să conștientizăm la justa valoare toate secretele vieții. În acest context, presupunem că mulți indivizi nu-și cunosc îndeajuns motivele și sensul înșurăciunii lor. Unii fac aceasta din cauza plictiselii, alții pentru a se distra, de a-și satisface plăcerile senzuale sau de a se îmbogăți etc. Pentru majoritatea persoanelor înșurătoarea este un act sublim care cu adevărat susține realizarea lucrurilor mari și necesare omului.

Rădăcinile etimologice a cuvântului căsătorie se trag din termenul căsător (învechit „soț” < casă + suf.

-ător) + sufixul – ie.

Căsătoria există la toate popoarele lumii în diverse forme caracteristice societăților respective, iar sacramentalitatea ei este însoțită de manifestări simbolice și considerată „o replică a unirii ideale a elementelor cosmice” [2, p. 76], care concomitent reprezintă și „Alianțele Spirituale ale cuplului, sau ale noastre, cu părți interne ale Ființei” [3, p. 41]. În plan istoric, această uniune legală, liber consimțită între un bărbat și o femeie pentru întemeierea unei familii a reprezentat una dintre cele mai naturale metode de creare a puterii – trecerea femeii sub puterea bărbatului, dorință primordială a soțului. Acest proces i-a oferit soțului potențialitate de a aprecia fidelitatea nevestei sale și paternitatea viitorilor săi copii.

Tradițional, sarcina de întreținere a familiei revine bărbatului, pentru că consoarta sa este preocupată de creșterea și educația copiilor. În caz contrar – pentru ambii soți, care trebuie să-și mențină urmașii inapți de lucru – obligație realizată prin muncă, hărnicie, sânguință și definită cu sens de îndatorire părintească. Munca fiind una dintre puținele surse de susținere a familiei, oferă posibilități de a se îmbogăți asigurând încrederea în ziua de mâine. Familia ca formă socială de bază, prin căsătorie reprezintă credința și dragostea dintre soți, dar și reproducția copiilor. Credința simbolizează arta de a fi împreună cu persoana iubită, cu familia, lupta, dar și izbânda ei asupra ispitei. Căsătoria, asemenea vieții, este un examen ce necesită a fi susținut cu brio, care la diverse etape ale dezvoltării societății a fost apreciată pozitiv și peștrită definită, de exemplu:

este percepută tradițional ca unul din primele daruri ale lui Dumnezeu adresat omului, ca o binecuvântare dumnezeiască, ce simbolizează legătura de familie ca „cea mai apropiată, cea mai tandră și mai sfântă dintre toate legăturile de pe pământ” [4];

este o „convenție între un bărbat și o femeie care vor să întemeieze o familie” [5, p. 55];

din punct de vedere a credinței ortodoxe însurătoarea și măritișul este o instituție divină unde bărbatul și soția sunt uniți într-o dependență socială legală, pentru a întemeia și menține o familie. Și Biblia prezintă căsătoria ca o instituție divină cu începutul la Dumnezeu, că înțelegerea biblică despre căsătorie este o relație de legământ (Gen. 2:24);

cel mai integral rit de trecere dintr-o etapă de viață într-alta, „căsătoria înseamnă și ea un început, de existență, ca om complet (fizic și intelectual), așadar o întemeiere a unei «case de piatră», care simbolic înseamnă o așezare și o întemeiere a «casei copilului»” [1, p. 95];

mariajul reprezintă și „însoțirea legitimă a unui bărbat cu o femeie” [6, p. 229];

potrivit Articolului 48, aliniatul 1 al Constituției Republicii Moldova – „căsătoria este elementul natural și fundamental al societății” [7, p. 49];

căsătoria dintre un bărbat și o femeie simbolizează înțelegerea lor liberă bazată pe dragoste, respect reciproc și credință, pe un trai comun și o viață conjugală și vor da naștere la copii.

Omului îi aparține doar o singură viață și în acest sens, el trebuie să-și determine cât mai exact locul și menirea existenței sale. Stabilirea acestei sarcini impune persoana să-și perceapă și asume locul și viața în orice sistem ar fi: social, religios ori cultural, doar: „satul însuși, în întregul său, era – la nivel social – un sistem de înrudiri (de sânge sau prin alianță), de vecinătăți și cumetrii, de grupuri de vârstă sau profesionale, iar la nivel imaginar – o stratificare de nivele ontologice care comunică și se condiționează reciproc” [8, p. 12]. Numai satul exprimă simbolul vechii noastre civilizații apărute odată cu neamul românesc – „matricea stilistică” a culturii poporului nostru.

În popor căsnicia este considerată cel mai magistral eveniment familial „care aduce la cunoștința întregii comunități faptul că tinerii și tinerele își schimbă statutul anterior și își asumă, public și juridic, noi drepturi și obligații” [2, p. 76]. Trăind într-o

societate monogamă, căsătoria exprimă nobile considerațiuni de solemnitate, „de unire indisolubilă, cu putere de lege, mireasa fiind adesea personajul principal și bucurându-se de o deosebită atenție în cadrul obiceiurilor rituale cu valoare de simbol” [2, p. 76].

Solemnitatea veșmintelor fastuoase ale miresei și-a găsit expresia simbolică în podoabe, voaluri, cununi, coroane etc, iar a mirelui, fiind mai sumară și sobră, întruchipează modestia, bărbătescul. Schimbul inelelor dintre tineri face aluzie la credință potrivit căreia căsătoriile sunt încheiate în cer. Această interpretare promovează o simbolistică unică caracteristică nu numai europenilor, dar și chinezilor vechi, unde un bărbat așa numit din lună, în toiul nopții leagă laolaltă picioarele nou-născuților, cu un „șnur vrăjit de culoare roșie, urmarea fiind că cei doi, ajunși la maturitate, erau atrași unul de altul ca de un fir puternic și în final se căsătoreau” [2, p. 76].

Și în tradițiile populare ale românilor transnistreni mariajul reprezintă cel mai semnificativ ceremonial din viață. Acesta avea loc doar atunci când flăcăul a atins vârsta căsătoriei. Din acest moment avea dreptul legitim să mediteze asupra unor intenții adresate: „viitoarei femei (consoarte), cu care o viață întreagă va împărtăși bucuria și necazul” [9, p. 119].

Asemenea basarabenilor și bucovinenilor, părinții flăcăului, cât și ai fetei, din această regiune, când ei consideră că le-a venit timpul copiilor lor să se însoare, ei sunt preocupați de alegerea pentru odraslele lor a unui partener fizic și moral sănătos, bine educat și cu rădăcini pe potrivă. Fac acest lucru pentru că dintotdeauna și-au socotit copiii drept „minori, indiferent de vârstă, că ei nu cunosc viața, iar sentimentele lor sunt mai presus de orice judecată. De aceea și viața o iau mai cu ușurință” [9, p. 119]. Și din această rațiune ei îngrijesc mult de copii lor, de starea lor psihologică și financiară în familie, pronunțându-se asupra menajului pentru toată viața. Despărțirea lor, ei o aprobă doar în cazuri excepționale,

asemenea conținutului următorului cântec transnistrean: „- Na-ț', părinti, patru boi,/ Discunună-mă-na-poi.../ - Măcar dă-ni și vaci cu lapti,/ Di trii ori te-am întrebat/ Di țâ-i voia di bărbat/ Ori ai gând di lipădat?” [9, p. 119]. Înainte de a se căsători, tinerii se cunoșteau mai îndeaproape la sărbători, „gioc”, la muncile câmpului. În luările de contact, ei țineau cont ca stările lor sociale să fie egale. În unele sate din acest teritoriu se respecta obiceiul subordonării în familie. Un tânăr cu vârsta mai mică nu avea dreptul să se însoare înaintea fratelui sau a surorii mai mari. Similar moldovenilor dintre Prut și Nistru, transnistrenii își înfăptuiau căsătoria potrivit următoarelor rituri preliminare (astăzi multe dintre acestea nu se mai păstrează, rămânând vii doar în memoria folclorică a băștinașilor):

1) furatul fetei, avea loc din mai multe cauze: când flăcăul știa că „fata poartă horbă cu cineva, dar la mijloc sunt unele impedimente care târăgănează măritișul” [9, p. 122], atunci tânărul exploatează iscusit supărarea fetei și cu concursul ei o fură; există cazuri când „flăcăul îndrăgostit de o fată o scoate din minți” [9, p. 122], aceasta se întâmplă atunci când ea nu are dreptul moral să se mărite înaintea surorii sale mai în vârstă; de asemenea mai poate fi furată fata și atunci când „tinerii se ibovnesc, dar unii părinți se împotrivesc la căsătoria lor” [9, p. 123]. Și vecinii noștri slavi au practicat acest obicei: „la sârbi se numește pobiegnica, la polonezi biegowi oblubienicy, la cehoslovaci – kradziono, iar la germani – brautlauf” [9, p. 123]. Furatul mai poate fi și potrivit „înțelegerii tinerilor; de cele mai multe ori părinții fetei și ai flăcăului nici nu bănuiesc măcar” [9, p. 123]. Tot ei pun la cale noaptea furtului, de obicei: pe la miez de noapte, flăcăul împreună cu 2-3 gospodari mai tineri ca dânsul, în apropierea casei părinților fetei cu pricina chiuie de câteva ori – semn de prevenire a ei. Apoi feciorul intră în curte. Fata părăsește casa și pleacă pentru totdeauna din locuința părintească la cea a viitoru-

lui soț sau deocamdată a părinților lui. Tradițional, în zilele următoare se duc tratative pentru însurătoare. În această perioadă „flăcăul care a furat fata nu se atinge de dânsa. Paza ei o are gazda. Este un gest și o purtare cavalerască de înaltă ținută morală. Fata nu are nicio pată dacă căsătoria nu se efectuează. Ea pleacă acasă numai după ce tratativele au fost terminate” [9, p. 127];

2) adusul fetei pe cuptor la flăcău – obicei foarte rar întâlnit în tradițiile nuptiale nu numai ale transnistrenilor, dar și a basarabenilor români. Obiceiul putea fi aplicat, dacă: „flăcăul a ibovnicit cu o fată, dar cotigește când este vorba de căsătorie” [9, p. 127]. Situația respectivă permitea părinților fetei să decidă dacă se merită ca odrasla lor însoțită de 2-3 gospodari numiți starosti să fie trimisă în miez de noapte acasă la holteii ibovnic. Rolul starostilor, în acest caz este de a încredința fata flăcăului, de a informa și convinge părinții lui despre faptele săvârșite de fiul lor. Iar ei să nu se facă de răs, ar fi bine ca feciorul lor să se căsătorească cu ea. Se iscau neînțelegeri între ei când se presupunea că fata s-ar fi dat în dragoste și cu alți flăcăi. În asemenea cazuri rolul hotărâtor aparținea Sfaturii bătrânilor – simbolul dreptății și al ordinii în comunitate, care fie că reabilita fata în fața satului și încheia căsătoria, fie că nu aproba unirea tinerilor, supunând-o batjocurii comunității. Atare cazuri erau extrem de rare, pentru că în general, „purtarea morală a fetelor este exemplară. Educația din familie, teama de gura lumii și gândul de întemeiere a unei familii le face să aibă purtări frumoase chiar și atunci când au câte un ibovnic, căci a ibovnici nu înseamnă a trăi cu un bărbat ca soția lui. Morala și buna purtare a fetelor moldovence totdeauna a fost dată ca exemplu de popoarele străine” [9, p. 129].

3) închiderea flăcăului în casă la fată, obicei întâlnit doar la românii transnistreni. Flăcăul putea fi închis în casa fetei de către fată sau de părinții ei. Acest fapt era pus la cale din

timp, în speranța de a demonstra nu numai flăcăului, dar și părinților lui că fata respectivă „a rămas însărcinată sau când flăcăul, fiind în dragoste cu ea, o cotigește; nu vrea să o ia în căsătorie, fie pentru că nu-i place, fie pentru că părinții lui se opun” [9, p. 131].

4) logodna, cel mai frecvent obicei.

Percepută prin tradiție ca cea mai atractivă și impresionantă solemnitate de familie, căsătoria simbolizează legământul celor doi actori centrali – mirele și mireasa, prin autentificarea cuplului lor. Această uniune poate fi încheiată în două feluri:

1. civilă, cu participarea instituțiilor stării civile;

2. religioasă, oficiată în fața preotului, care din punct de vedere al legislației țării noastre nu este socotită legală.

Mai des tinerii se luau în perioada numită în popor cășlegi. În post nu se fac nunți „că este păcat”. Țărânul român dintotdeauna a legat desfășurarea ceremonialului nuptial cu încheierea activității agricole, de aceea nunțile se țineau mai des toamna, după definitivarea și stocarea roadei în hambare.

Fiind cea mai impresionantă fază din viața omului, căsătoria este manifestarea nu numai a mirilor și a rudelor lor, ci a întregii comunități, realizată printr-o suită de tradiții și obiceiuri ce diferă de la familie, la familie, de la sat, la sat. Acest eveniment simbolizează schimbarea statutului relațiilor sociale ale mirelui și ale miresei, trecerea lor de la un nivel și sistem de relații de familie, de grup la altul, cu implicații majore în comportamentul lor. Etapa în cauză este caracterizată printr-o serie de simboluri menite să contribuie substanțial la trecerea celor doi tineri de la starea de celibatari la cea a oamenilor căsătoriți. Trecerea respectivă este marcată de anumite rituri a căror simbolistică și importanță în desfășurarea cu succes a căsătoriei ne permit să le delimităm în trei tipuri:

Rituri prenuptiale – logodna, petitul;

Rituri nupțiale – nunta propriu-zisă;

Rituri postnupțiale, care contribuie la încadrarea noii familii în viața comunității și reprezintă în-augurarea unei căi necunoscute. În tradiția folclorică aceste trei rituri esențiale, diferă de la o localitate la alta, prin: caracterul logodnei, ritul de luare a zestrei, numărul legăturilor de nuntă, felul de bucate ș. a. Paralel, descoperim mai multe rituri premergătoare și valoroase din punct de vedere al simbolisticii, cum ar fi: întâlnirea tinerilor; portul, mai ales al fetei, constituit din straie fastuoase și luxoase, podoabe de preț: mărgel, cercei, brățări etc. – obiecte cu puteri magice ce aduc noroc și protecție, care contribuie simbolic la idealizarea miresei. Simbolistica voalurilor, buchetelor, coronițelor etc. include variate coduri care promovează motive și semnificații distincte, cum ar fi: flori, frunze, insecte, păsări și animale, care conțin valori exacte și clare. De exemplu, florile dăruite miresei de către mire sau cele din buchetul și coronița ei, sau din buchetele druștelor și ale vorniceilor etc., promovează mesaje prin care actanții principali își exprimă emoțiile, dragostea, respectul. De obicei, florile oferite sunt de culoare albă – simbolul purității și inocenței.

Întotdeauna veșmântul a marcat întocmai trecerea de la o vârstă la alta: de la copilărie la adolescență, de la copil la fată de măritat și cavalier de însurat. Aceasta se întâmplă și în cazul trecerii de la adolescență la maturitate, când coronița miresei este înlocuită cu o batistă sau cu o broboadă simbolul căreia este protecția capului femeii și respectarea statutului ei.

Astfel, din perspectiva riturilor de trecere de la statutul de flăcău/fată mare la cel de soț/soție, scopul primordial constă în restabilirea echilibrului tulburat în timpul desfășurării procesului de căsătorie necunoscut pentru miri. În acest context, „inițierea presupune și o condiție precară a celui ce parcurge acest proces, situație ivită mai ales în momentul de limită, de prag, dintre

cele două stări” [8, p. 12]. În conștiința populară inițierea este asociată cu drumul destinului pe care tinerii căsătoriți trebuie să-l parcurgă. Fiind constituit din diverse labirinturi mai mult sau mai puțin fericite – probe inițiatice pe care familia, de obicei le susține cu bine, drumul mai oferă și „diferite contraste, se pot împleti diferite destine” [10, p. 129]. Un loc sacru al drumului inițiativ îl reprezintă răscrucea cu cele trei drumuri. Ajungând la acest punct al răscrucii, tinerii căsătoriți trebuie să intuiască că alegerea lor va marca simbolic o direcție corectă a deplasării lor în viață. Totodată ei trebuie să știe că: „un drum spre înainte are un sens pozitiv de evoluție, afirmare și creație. Un drum spre înapoi e involuție, renunțare, eșec, de unde și credința că, dacă te întorci din drum, nu-ți va merge bine” [10, p. 129].

Trecerea tinerilor în cel de-al doilea stadiu era legată de căsătorie, pentru că scopul acesteia era:

în primul rând, „de a avea o consoartă spre ajutorare și petrecere, spre mângâierea și alinarea durerilor în caz de nefericire și suferință, mai pe scurt spre împărtășirea binelui și a răului, a bucuriei și întristării în decursul întregii vieți” [11, p. 15]. Asocierea consoartei cu mama ne permite să fim părtașii lui C. G. Jung care consideră mama drept unul din cele mai importante simboluri arhetipale, concretizat în imaginea mamei și bunicii noastre. În planul simbolismului cosmic, „mama se aliniază pământului roditor și apei stagnante din care purced toate formele vegetale și animale. Din această perspectivă, principiul matern se asociază vieții, morții și reînvierii: a se naște înseamnă a ieși din pântecul mamei, a muri – a se întoarce în matricea pământului, eventual, pentru o nouă naștere. Mama divină e ființă originară, duh al fecundității universale, patroana tuturor nașterilor, dar și cea care dă moarte” [12, p. 98].

Folclorul și mitologia românească sunt esențial simbolizate de cultul mamei. În concepția țărănească a semenilor noștri a existat opinia că „nu e nimic pe lume care să nu aibă

o mămă, o maică, sinonime cu obârșie sau origine. Pe plan psihologic, arhetipul mamei este prima formă pe care o capătă experiența inconștientă a individului” [12, p. 98-99].

În al doilea rând: „de a avea urmași legitimi, care să păstreze numele de familie, ca sângele și seminția lor să nu se stingă niciodată, apoi ca să aibă cine moșteni averea părintească, ca aceasta să nu treacă în mâni străine” [11, p. 15]. Trebuie să accentuăm și dorința părinților ca la bătrânețe, sau la grele încercări să aibă cine-i îngrije, jeli și înmormânta, pomeni și oferi ofrande în memoria lor. Tradițional, urmașii omului sunt în primul rând copiii lui moștenitori, descendenți, care vor continua ideile și tradițiile vieții părinților și mai apoi a unor rude apropiate etc. În gândirea tradițională românească, copiii sunt purtătorii tradițiilor și credințelor părinților, a societății respective. În altă ordine de idei, acolo unde apare copilul în zilele noastre, în: ceremonialuri, credințe și rânduieli, este semn de a constata existența unei „moșteniri, mit a cărei orientare primordială privește viitorul” [13, p. 176].

Femeia era obligată, de câte ori era posibil, să dea naștere urmașilor familiei. Primul an de căsătorie, tradițional, aducea și primul copil. Deci, nașterea urmașilor în familia românului și în prezent este un eveniment esențial ce atribuie o semnificație deosebită sensului vieții lor. Motivul copil-urmaș al familiei și al neamului este întâlnit și în următoarele versuri populare: „– Fată de birău!/ Fă pe dorul meu./ – Ba, badiță, ba,/ Nu te-oi asculta,/ Că mă-i înșela/ Și nu mă-i lua./ Jur pe mândrul soare/ Ce sfârșit nu are!/ Că eu vreau să-mi fii/ Mamă la copii” [14, p. 46]. Nașterea copiilor era un principiu foarte semnificativ al familiei tradiționale românești.

– în al treilea rând: „ca să nu li se facă aruncare că numai degeaba s-au născut și trăit în lumea aceasta, după cum prea adeseori se întâmplă că li se face celor ce rămân necăsătoriți” [11, p. 15].

(Va urma)

Mărțișoare muzicale în raionul Briceni

Primăvara ne-a sosit pe plaiul mioritic odata cu „Mărțișorul”. În pofida faptului, că Baba Odochia nu dorea să-și scuture cojoacele, dalba Primăvară a topit zăpada, a alungat gerul și a dat sfoară-n țară, că a venit cu ghiocei, cu muzică și dans. Caci la unu martie tradiționalul Festival Internațional de Muzică „Mărțișor” a găzduit oaspeți, a adunat oameni de bună credință, la spectacole de toată frumusețea. „Mărțișorul” a fost așteptat cu drag și în raionul Briceni. La Școala de Muzică din Briceni, în prima zi de primăvară, s-a desfășurat un spectacol, la care au evoluat cu brio formațiile artistice „model” ce activează pe lângă Casa de Cultură orășenească. Evoluarea impecabilă a Fanfarei Școlii de Muzică Briceni condusă de Ion Bârsan, a Orchestrei de muzică populară „Cimbrisor”, dirijor Simion Banciu și altele, au dat sărbătorii un colorit aparte.

În duminica de patru martie curent, Casa de Cultură din s. Bălăsinești a fost gazdă primitoare a Festivalului raional „Mărțișor”. Artiștii care au evoluat în scena - Orchestra de muzică populară a Secției Cultură și Turism a Consiliului raional Briceni, formațiile folclorice „Cununița” - Colicăuți și „Marie-Mărioară” - Larga, Colectivul de dans „Capriciu” - Briceni, îndrăgiții publicului Oxana Tutuc, Cristi Carlasuc - Șireuți, Arina Megherea, Maria Nimerenco - Bălăsinești, Adjana

Odajiu, Cristina Popovschi - Coteala, Serghei Vineatinschi - Briceni, soliști vocali, au fost răsplătiți cu aplauze și recunoștință din partea spectatorilor dornici de frumos, de tradiție și neam. Timp de câteva ore locuitorii din satul, unde datina și obiceiul strămoșesc stă în capul mesei, au savurat clipe frumoase de revelație sufletească. Cu mesaje de sărbătoare cu ocazia mărțișorului, cei prezenți au fost felicități de către dnii Anatolie Caduc, vicepreședinte al raionului și Victor Cucereavii, primar de Bălăsinești.

În satul Grimăncăuți, în cadrul Sărbătorii „Femeile de succes ale raionului” a evoluat renumita Formație de muzică ușoară „Milenium”, fondator și producător Vlad Gorgos, Cavaler al Ordinului Republicii.

În ajun de opt martie, în s. Cotuieni, oaspeți dragi au fost lăuta-

rii Orchestrei de muzică populară „Rapsodii Bitosanilor” din România. Printre ei și Ion Oloeru, originar din s. Cotuieni, care a avut o întâlnire de suflet cu rudele și consătenii. La acordeon, mănuit cu măiestrie, au răsunit îndrăgite melodii, care se interpretau odinioară în satul de baștină.

Flori și aplauze, aplauze și flori au meritat artiștii îndrăgiți. Iar Sofia Vicoveanca - Doamna cântecului românesc, a fost aceea, care a încălzit sufletul spectatorilor cu melodiile frumoase, cu versurile-i izvorite din inimă. Buchetul de cântece interpretate superb, întâlnirea cu publicul dorit de a o asculta pe îndragita artistă, a avut un farmec aparte. Mărțișoarele muzicale ale Doamnei Vicoveanca au fost pline de farmec, așa cum o poate face doar Dumneaei de zeci de ani în șir pe scena mare.

De la unu până la zece martie „Mărtisorul” a adus pe aripi cântec și voie bună. În majoritatea instituțiilor de cultură din raionul Briceni s-au organizat un șir de acțiuni culturale - concerte, concursuri, serate tematice, luminițe. Iar la închiderea Festivalului, la Școala de Muzică Briceni a avut loc Concursul raional de Muzică „Tinare talente” între discipolii instituțiilor vocaționale din raion. Măria sa Muzica a fost aceea, care s-a pus stăpână peste tot și toate, demonstrând talent, măiestrie și frumusețe.

*Sofia
Vicoveanca*

„Realități Culturale“

Mărțișoare muzicale în raionul Briceni